

Řešení integrace dětí se specifickými vzdělávacími potřebami ve školních vzdělávacích programech

Eva Typlová Komárková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva TYPLOVÁ KOMÁRKOVÁ**
Osobní číslo: **H08228**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Řešení integrace dětí se specifickými vzdělávacími potřebami a dětí nadaných ve školních vzdělávacích programech na základní škole**

Zásady pro vypracování:

Zpracovat rešerši odborné literatury a dalších zdrojů, vztahujících se k tématu integrace dětí se specifickými vzdělávacími potřebami a dětí nadaných.

Stanovit hypotézu a metody práce.

V praktické části analyzovat vybrané školní vzdělávací programy.

Vyhodnotit provedené analýzy ve vztahu k hypotéze a naznačit další možný vývoj zkoumané oblasti.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MICHALÍK, Jan. Školská integrace žáků s postižením na základních školách v České republice. Olomouc : Univerzita Palackého, 2005.

BARTOŇOVÁ, Miroslava VÍTKOVÁ, Marie, et al. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami III.. Brno : Paido, 2009. 443 s.

BARTOŇOVÁ, Miroslava VÍTKOVÁ, Marie, et al. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami II.. Brno : Paido, 2008. 369 s.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání : se změnami provedenými k 1.9.2007. Praha : VÚP, 2007.

ŠVARČÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára, et al. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.Vyd. 1. Praha : Portál, 2007.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Vyd. 1. Praha : Grada Publishing, spol. s r.o., 2007.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.**

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **6. května 2011**

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 0.5.2011

.....
Aoa Tjplova Konečková

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávající zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se týká popisu způsobů řešení integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků talentovaných ve školních vzdělávacích programech tří základních škol. Školy se liší svou velikostí. V teoretické části jsou popsána teoretická východiska této problematiky, legislativa a situace v dalších evropských zemích. V praktické části byly analyzovány školní vzdělávací programy a výzkum byl doplněn strukturovanými rozhovory s řediteli zkoumaných škol.

Klíčová slova: školní vzdělávací program, základní škola, specifické vzdělávací potřeby, integrace

ABSTRACT

Bachelor thesis describes the integration of children with specific educational needs and talented children in the school curricula of three primary schools. Schools differ in their size. The theoretical part describes the theoretical background of this issue, legislation and the situation in other European countries. There was analyzed school educational programs in the practical part and research was complemented by structured interviews with directors of this schools.

Keywords: school curricula, primary school, specific educational needs, integration

Děkuji panu Mgr. Štefanovi Chudému, Ph.D., za odborné vedení mé práce, za čas, pomoc a cenné rady. Dále děkuji ředitelkám oslovených škol za spolupráci.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ŽÁCI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	12
1.1 TERMINOLOGIE.....	12
1.2 SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY A PODPŮRNÁ OPATŘENÍ.....	13
1.3 SPECIFIKA JEDNOTLIVÝCH SKUPIN ŽÁKŮ	15
1.3.1 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním	15
1.3.2 Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním.....	17
1.3.3 Vzdělávání žáků mimořádně nadaných.....	18
1.4 SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA A SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA	22
1.4.1 Metody speciálně pedagogické diagnostiky	24
1.4.2 Speciální pedagogické metody	24
2 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	26
2.1 INDIVIDUÁLNÍ INTEGRACE	26
2.1.1 Integrace	26
2.1.2 Inkluze	27
2.1.3 Individuální vzdělávací plán	27
2.2 SKUPINOVÁ INTEGRACE.....	29
2.3 VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI POTŘEBAMI V ZAHRANIČÍ.....	29
3 LEGISLATIVA	31
3.1 ZÁKLADNÍ LEGISLATIVNÍ DOKUMENTY	31
3.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 CÍLE A PŘEDPOKLADY VÝZKUMU	37
4.1 CÍLE VÝZKUMU	37
4.2 PŘEDPOKLADY	37
5 METODOLOGIE VÝZKUMU	38
5.1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM	38
5.2 ANALÝZA DOKUMENTŮ	39
5.3 STRUKTUROVANÝ OTEVŘENÝ ROZHOVOR	39
6 ANALÝZA VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ A JEICH INTERPRETACE	41
6.1 POPIS VÝZKUMU	41
6.2 ANALÝZA A INTERPRETACE ŠKOLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ	41
6.2.1 Strukturované záznamy analýzy	43

6.3	ANALÝZA A INTERPRETACE ROZHOVORŮ	52
6.4	SWOT ANALÝZA.....	54
7	SHRnutí PRAKTICKÉ ČÁSTI	58
	ZÁVĚR	59
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	64
	SEZNAM TABULEK.....	65
	SEZNAM PŘÍLOH.....	66

ÚVOD

Integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol je celosvětovým trendem současné doby. V naší práci se budeme zabývat otázkou, jakým způsobem je možné integraci řešit ve školních vzdělávacích programech základních škol. V praktické části se budeme věnovat terminologii týkající se oblasti integrace, různým způsobům integrace a legislativě. Podíváme se také na další země Evropské unie a popíšeme tři způsoby řešení této otázky, se kterými se v Evropě setkáváme.

Z této teoretické části vyjdeme při části praktické, kde podrobíme analýze tří školních vzdělávacích programů základních škol různého typu. Podíváme se na zpracování části týkající se žáků se speciálními potřebami na základní škole malotřídního typu, pak se budeme věnovat škole plně organizované s počtem žáků do 200 a jako třetí jsme doplnili školu s více žáky než je 200. Předpokládáme, že najdeme ve všech programech určité shodné body a naopak rozdíly vycházející právě z velikosti školy a z jejího umístění. Analýzu školních vzdělávacích programů doplníme rozhovory s řediteli zkoumaných škol. Závěrem naší práce bude strukturovaný záznam popisující inkluzivní prostředí zmiňovaných škol.

V naší práci budeme používat termín specifické vzdělávací potřeby jako synonymum termínu speciální vzdělávací potřeby.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŽÁCI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami patří žáci se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním a děti se sociálním znevýhodněním. Do naší práce jsme do této skupiny zařadili i žáky mimořádně nadané, a to proto, že v RVP je tato skupina popsána také jako ta, která má „*speciální vzdělávací potřeby, na které je třeba reagovat a vytvářet pro ně vhodné podmínky*“. (RVP, 2007, str. 110)

Ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., jsou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami charakterizováni jako ti, u nichž se „*vzdělávání uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření, která jsou odlišná, nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku v běžných školách*“. (§1, odst. 1)

1.1 Terminologie

V naší práci budeme používat následující termíny, které jsme pro účely této bakalářské práce vymezili v souladu s RVP následujícím způsobem:

Školní vzdělávací programy – kurikulární dokumenty školní úrovně; školní vzdělávací program pro základní vzdělávání zpracovává podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) každý vzdělavatel poskytující základní vzdělávání.

Učební osnovy – část školního vzdělávacího programu, ve které je vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů členěn do vyučovacích předmětů v jednotlivých ročnících 1. a 2. stupně základního vzdělávání.

Výchovné a vzdělávací strategie – promyšleně volené a řazené postupy, kterými chce škola cíleně směřovat k naplňování klíčových kompetencí.

Klíčové kompetence – souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti; v RVP ZV jsou klíčové kompetence vymezeny na úrovni, které mají dosáhnout všichni žáci na konci základního vzdělávání; v etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení, kompetence k řešení problému, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní.

Kurikulární dokumenty – pedagogické dokumenty, které vymezují legislativní a obsahový rámec potřebný pro tvorbu školního vzdělávacího programu; systém kurikulárních dokumentů je vytvářen a uplatňován na dvojí úrovni; státní úroveň tvoří Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy, školní úroveň tvoří školní vzdělávací programy.

Obor vzdělání - základní škola – jeden z oborů soustavy oborů vzdělání, které stanoví vláda nařízením po projednání s příslušnými ústředními odborovými orgány a příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností; pro realizaci základního vzdělávání je v souladu se školským zákonem vydán Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – kurikulární dokument státní úrovně, který normativně stanoví obecný rámec základního vzdělávání.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – koncepční dokument české vzdělávací politiky označovaný jako Bílá kniha; obsahuje záměry rozvoje vzdělávání žáků od 3 do 19 let a návrhy i doporučení ekonomického, politického a pedagogického charakteru, které jsou postupně realizovány. Národní program vzdělávání je tedy nejvyšší kurikulární dokument, který vzniká na základě vymezení ve školském zákoně.

Integrace žáků – zařazení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami i žáků mimořádně nadaných do běžných tříd a jejich vzdělávání v souladu s individuálními vzdělávacími potřebami.

(RVP, 2007)

Obsahové vymezení termínů uváděných v této podkapitole je pro nás důležité, neboť vychází z terminologie RVP a jiných dokumentů, které jsme používali při přípravě této práce.

1.2 Speciální vzdělávací potřeby a podpůrná opatření

Termín speciální vzdělávací potřeby vyjadřuje to, že vedle majoritní populace žáků, studentů a dospělých, jejichž vzdělávání probíhá běžnými formami, jsou lidé, jejichž vzdělávací potřeby jsou specifické: žáci se zdravotním postižením; žáci s mimořádným nadáním; děti a dospělí z rodin imigrantů, etnických a jazykových menšin aj. Moderní pedagogika a vzdělávací politika se snaží tyto speciální vzdělávací potřeby zjišťovat a

v souladu s nimi vytvářet příslušné vzdělávací programy, aby byla zajištěna co možná nejeftivnější podpora těchto žáků.

Pedagogický slovník definuje termín speciální výchovně-vzdělávací potřeba takto: „*Potřeba zdravotně handicapovaného nebo výjimečně nadaného žáka používat při učení speciální postupy a prostředky odpovídající jeho individuálním možnostem. Pojem zdůrazňuje individuální práva žáka a spíše jeho pozitivní možnost než případná omezení.*“

(Pedagogický slovník, 1995)

Na mezinárodní úrovni se termín speciální vzdělávací potřeby používá již více než dvacet let. Za klíčový impulz pro přijetí pojmu speciální vzdělávací potřeby je považována Deklarace Světové konference UNESCO o speciálním vzdělávání v Salamance v roce 1994. V české legislativě je tento pojem používán od roku 2004, tedy od přijetí zákona č. 561/2004 Sb., Školského zákona.

Náhled na **koncept speciálních vzdělávacích potřeb žáků** jsme převzali od doc. PaedDr. Vandy Hájkové, Ph.D., protože se domníváme, že její vysvětlení potřebám naší práce naprosto vyhovuje. Dle Hájkové existuje v současné době několik teoretických koncepcí řešení vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Tyto koncepce se však navzájem v jednom systému nevylučují a jsou často realizovány paralelně.

V jedné z teoretických koncepcí jsou do vzdělávacího procesu začleňováni žáci, kteří byli dříve z tohoto procesu naprosto vyloučeni, a to v důsledku těžkého zdravotního postižení. Byli tedy od školní docházky takřkajíc osvobozeni. Takto chápané začleňování žáků sleduje respektování práva každého dítěte na vzdělání, a to realizovaném v běžné základní škole, ve škole speciální, v domácím prostředí či v prostředí ústavu, nebo ve zdravotnickém zařízení.

Další koncepce směřuje k tomu, aby všechny děti z určitého území, oblasti navštěvovaly stejnou místní školu. V této škole by byly společně vzdělávány s ohledem na své zájmy, schopnosti a nadání. „*Ideovým východiskem takto pojaté inkluze je skutečnost, že lidstvo je integrovanou komunitou lidí různých ras, národností, schopností, postižení a různého pohlaví, náboženského vyznání atd.*“ (Hájková, 2010, s. 7)

V současné době dochází k posunu terminologie týkající se míry postižení. Opouští se stanovování stupně postižení na mírné, střední, těžké a hluboké (například v klasifikaci mentálního postižení), ale přechází se k dělení s ohledem na stupeň potřebné podpory konkrétní osoby. Podpora tak může být občasná, omezená, rozsáhlá a úplná.

Občasná podpora je ta, kterou postižená osoba potřebuje pouze krátkodobě, přechodně a nárazovitě. **Omezená podpora** je podpora časově omezená, ale je již pravidelná. **Podpora rozsáhlá** je časově neomezená a probíhá v určitém typu prostředí, ve kterém se osoba pohybuje. **Úplnou podporou** máme na mysli podporu intenzivní, kterou jedinec potřebuje ve všech typech prostředí a jedná se o podporu celoživotního charakteru.

V České republice se tedy na základě tohoto posunu ve vnímání termínů dělí míra podpůrných opatření poskytovaných žákům a studentům v rámci školní docházky takto:

- velmi vysoká míra podpůrných opatření;
- vysoká míra podpůrných opatření;
- střední míra podpůrných opatření;
- nízká míra podpůrných opatření.

(Hájková, 2010)

S tímto vymezením se ztotožňujeme a předpokládáme, že si najde trvalé místo v terminologii a bude využíváno i v praxi. Náš předpoklad koresponduje i s Národním akčním plánem inkluzivního vzdělávání, který je v době psaní této práce v přípravné fázi.

1.3 Specifika jednotlivých skupin žáků

1.3.1 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním

Do skupiny žáků se zdravotním postižením jsou zařazeni žáci s tělesným, zrakovým, sluchovým a mentálním postižením, dále žáci s autismem, vadami řeči, se souběžným postižením více vadami, s vývojovými poruchami učení nebo chování. Mezi žáky se zdravotním znevýhodněním patří žáci se zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a s lehčími zdravotními poruchami, v jejichž důsledku dochází k poruchám učení nebo chování a které vyžadují zohlednění při vzdělávání.

Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se uskutečňuje trojím způsobem, a to:

- v samostatně zřízených školách;
- v samostatných třídách, odděleních nebo studijních skupinách s upravenými vzdělávacími programy;
- formou individuální integrace do běžných tříd.

(volně podle § 16 odst. 8 zákona č. 561/2004 Sb.)

Pro **úspěšné vzdělávání** žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je potřebné zabezpečit tyto podmínky:

- uplatňovat zdravotní hlediska a respektovat individualitu a potřeby žáka;
- umožnit využívat všech podpůrných opatření při vzdělávání žáků;
- uplatňovat princip diferenciacce a individualizace vzdělávacího procesu při organizaci činností, při stanovování obsahu, forem i metod výuky;
- zabezpečit odbornou výuku předmětů speciálně pedagogické péče;
- zohlednit druh, stupeň a míru postižení nebo znevýhodnění při hodnocení výsledků vzdělávání;
- odstraňovat architektonické bariéry a provádět potřebné změny, případně úpravy školního prostředí;
- spolupracovat s rodiči nebo zákonnými zástupci žáka, školskými poradenskými zařízeními a odbornými pracovníky školního poradenského pracoviště, v případě potřeby spolupracovat s odborníky z jiných resortů (zejména při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů);
- spolupracovat s ostatními školami, které vzdělávají žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním;
- podporovat nadání a talent žáků vytvářením vhodné vzdělávací nabídky.

(RVP, 2007, str. 107)

Další podmínky týkající se vzdělávání žáků se zdravotním postižením:

- umožnit využití vyšší časové dotace (ve všech ročnících) k posílení předmětů, které vzhledem k postižení žáků vyšší časovou dotaci vyžadují;

- umožnit využití maximální týdenní časové dotace stanovené pro jednotlivé ročníky ve školském zákoně k zařazení předmětů speciálně pedagogické péče;
- upravit a formulovat očekávané výstupy vzdělávacích oborů v jednotlivých obdobích tak, aby byly pro tyto žáky z hlediska jejich možností reálné a splnitelné a těmto výstupům přizpůsobit i výběr učiva;
- umožnit ve ŠVP – pokud zdravotní postižení žáka (žáků) objektivně neumožňuje realizaci vzdělávacího obsahu některého vzdělávacího oboru RVP ZV nebo jeho části – nahradit příslušný vzdělávací obsah nebo jeho část příbuzným, případně jiným vzdělávacím obsahem, který lépe vyhovuje jeho (jejich) vzdělávacím možnostem;
- uplatňovat alternativní formy komunikace – znaková řeč, Braillovo písmo, náhradní formy komunikace;
- umožnit v případě potřeby, v souladu s právními předpisy, působení asistenta pedagoga ve třídě nebo studijní skupině.

(RVP, 2007, str. 107)

1.3.2 Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním

Do skupiny žáků se sociálním znevýhodněním patří žáci z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, žáci potenciálně ohrožení sociálně patologickými jevy, dále pak žáci, jimiž byla nařízena ústavní výchova či žáci s uloženou ochrannou výchovou. Do skupiny sociálně znevýhodněných žáků patří i žáci z různých u nás již žijících menšin, žáci v postavení azylantů a účastníci řízení o udělení azylu.

Počty těchto žáků se v českých školách spíše zvyšují, a protože jsou tito žáci více ohroženi sociálně patologickými jevy, je nutné jim věnovat patřičnou pozornost. Hlavním problémem ve většině případů žáků přicházejících do školy z kulturně odlišného prostředí je jejich **nedostatečná znalost českého jazyka**, tedy jazyka, ve kterém vzdělávací činnost probíhá. Dalším problémem bývají odlišné kulturní tradice a zvyklosti. S ohledem na budování vlastní identity těchto žáků je tedy nutné, kromě dodržení podmínek vzdělávání stanovených českým zákonem, i doplnění vzdělávacího obsahu informacemi o historii, kultuře a tradicích jejich národnosti. Cílem tedy je integrace žáků přicházejících z odlišného kulturně sociálního prostředí a podpora jejich úspěšnosti v majoritní společnos-

ti. ŠVP tedy musí reagovat na jejich kulturní rozdíly, případně být podkladem k vypracování individuálních vzdělávacích plánů těchto žáků.

Důležitou podmínkou pro úspěšnou integraci je především osobnost učitele, který má volit takové přístupy, díky nimž umožní vytvářet ve třídě i škole příznivou atmosféru. Co se týče povinností školy, patří mezi ně využívání vhodných výukových postupů, různé způsoby organizace výuky tak, aby tyto vycházely ze zájmů, zkušeností a potřeb žáků z různých kultur, etnik a sociálního prostředí.

Pro úspěšné vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním je potřebné zabezpečit tyto podmínky:

- individuální nebo skupinovou péči;
- přípravné třídy;
- pomoc asistenta pedagoga;
- menší počet žáků ve třídě;
- odpovídající metody a formy práce;
- vhodné učebnice a materiály;
- pravidelnou komunikaci a zpětnou vazbu;
- spolupráci s psychologem, speciálním pedagogem – etopedem, sociálním pracovníkem, případně s dalšími odborníky.

(RVP, 2007, str. 110)

Tolik teorie, kterou v praxi mají obsahovat konkrétní školní vzdělávací programy jednotlivých základních škol.

V této bakalářské práci se nebudeme dále věnovat žákům, jimž byla nařízena ústavní výchova, případně žákům s uloženou ochrannou výchovou. A to z toho důvodu, že tyto žáci nejsou dále vzděláváni na běžných základních školách, tedy školy tuto otázku neřeší ve svých ŠVP.

1.3.3 Vzdělávání žáků mimořádně nadaných

Problematika nadání je zkoumána již řadu let v nejrůznějších oborech, a to nejen v psychologii a v pedagogice. V současné době se stalo téma nadání velmi aktuální a zejména v souvislosti se změnami, kterými české školství prochází, a o problematiku nadaných dětí a jejich místo ve škole se začíná zajímat i veřejnost. V tomto textu budeme používat pojmy

nadání a talent jako synonyma, protože ve školní praxi jsou tyto dva pojmy za synonyma považovány.

Dle všeho nejvýstižnější definice nadání vznikla v roce 1972 v rámci širokospektrálního šetření na amerických školách. Toto šetření zjišťovalo, jakými způsoby se pečuje o nadané žáky, a je nutno dodat, že šetření nevyznělo příliš pozitivně, protože nadaným žákům se zvláštní péče nedostávalo. Dle této definice nadané děti „*jsou děti, které jsou identifikovány profesionálně kvalifikovanými osobami jako děti s předpoklady pro vysoký výkon. Tyto děti vyžadují diferencované vzdělávací programy a péči nad rámec výuky běžně poskytované klasickým vzdělávacím programem k tomu, aby mohly přispět ke svému prospěchu i užitku společnosti. Děti schopné vysokého výkonu zahrnují ty, které demonstrují prospěch anebo potenciál v jakékoliv jedné či více z těchto oblastí: všeobecné intelektové schopnosti, specifická/jednotlivá akademická způsobilost, kreativní a produktivní myšlení, schopnosti vůdcovství, výtvarné umění, psychomotorické schopnosti.*“ (Davis, Rimm, 1998, cit. podle Hříbková, 2009)

V této definici nadaných dětí je důležité právě připomenutí toho, že se nemusí vždy jednat o nadání **manifestované**, tedy nadání, které je již zřejmé. Autoři uvedeného teoretického vymezení upozorňují na to, že specifický přístup je nutné věnovat i dětem, u kterých se jedná dosud o potenciál, dle Karnesova a Shwedelova rozlišení o nadání latentní. (Hříbková, 2009)

Latentní nadání se vyskytuje nejčastěji u mladších dětí, u kterých se většinou ještě neseťkáváme s dominantním zájmem. Avšak předpokládá se, že latentní nadání přechází v nadání manifestované právě vnější stimulací rozvoje dítěte. Stimulace probíhá v sociálním a společensko-kulturním prostředí. Mezi znaky, které jsou určující, patří ve srovnání s vrstevníky velmi nápadná vývojová akcelerace dítěte, dále podávání vynikajících výkonů v kognitivní či nekognitivní oblasti. Jako třetí znak bývá považován opakovaně zjištěný osobnostní potenciál pro podávání mimořádných výkonů, který se však dosud ve výkonech v daných oblastech obvykle neprojevuje.

Vzdělání nadaných žáků je ve světě řešeno v podstatě dvojím způsobem. Průcha říká, že: „*Mnohé programy se opírají o principy akcelerace (acceleration), kdy se nadaným žákům umožňuje postupovat ve vzdělávání rychlejším tempem nebo postupovat dříve než ostatní populace do vyšších stupňů vzdělávání. Dalším využívaným principem je princip*

rozšiřování (enrichment), kdy nadaný jedinci studují na základě kurikul rozšířených větším množstvím poznatků nebo jim je umožněno získání speciálních dovedností atd.“ (Průcha, 1997, str. 163)

Akceleraci se rozumí urychlování školního procesu v případě, že dítěti tempo daného předmětu nevyhovuje a učivo zvládá mnohem rychleji. K této variantě se přiřazuje i předčasný vstup do školy u dítěte mladšího šesti let, a pak diskutované přeskokování ročníků nebo tzv. rychlíkové třídy, kdy se např. šestiletý program vměstná u vybraných žáků do čtyřletého cyklu. **Rozšiřování** (v odborné literatuře se uvádí anglický název enrichment) je metoda, která nabízí mnoho možností a je známá i v českých školách. Z praxe můžeme jmenovat víceletá gymnázia a specializované jazykové a matematické školy. Do kategorie rozšiřování můžeme zařadit i základní umělecké školy, domy dětí a mládeže a jiné organizace – státní i soukromé. (Hříbková, 2009)

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání autoři odhadují množství žáků s mimořádným nadáním na 3 až 10 %. Dále uvádějí, že je nutná specifická pomoc ze strany školy, rodiny i pedagogicko-psychologické poradny. Tato součinnost je důležitá již při stanovení, zda se jedná o mimořádné nadání, nebo o nerovnoměrný (zrychlený) vývoj, který se může postupně vyrovnávat s věkovou normou a ve výsledku se může pohybovat v pásmu lepšího průměru. Chyba v identifikaci nadání se může objevit zejména u žáků do 9 let. (RVP – pomůcka učitelům, 2010)

Dle těchto vymezení definujeme specifika mimořádně nadaných žáků:

- znalosti žáka přesahují stanovené požadavky;
- problematický přístup k pravidlům školní práce;
- tendence k vytváření vlastních pravidel;
- sklon k perfekcionismu a s tím související způsob komunikace s učiteli, který může být i kontroverzní;
- vlastní pracovní tempo;
- vytváření vlastních postupů řešení úloh, které umožňují kreativitu;
- malá ochota ke spolupráci v kolektivu;
- rychlá orientace v učebních postupech;
- záliba v řešení problémových úloh zvláště ve spojitosti s vysokými schopnostmi oboru; přeceňování svých schopností u žáků s pohybovým nadáním;

- kvalitní koncentrace, dobrá paměť, hledání a nacházení kreativních postupů;
- vhled do vlastního učení;
- zvýšená motivace k rozšiřování základního učiva do hloubky, především ve vyučovacích předmětech, které reprezentují nadání dítěte;
- potřeba projevení a uplatnění znalostí a dovedností ve školním prostředí.

(RVP – pomůcka učitelům, 2010, str. 108)

Prvotním rozhodnutím je, zda bude žák umístěn v intelektově homogenní třídě, či ve třídě běžné základní školy. Tedy zvolení přístupu separačního či integračního.

Při **separačním přístupu** jsou nadaní žáci po důkladné identifikaci a diagnostice zařazení do speciálních tříd. V těchto třídách obvykle vyučuje jeden nebo více učitelů, kteří mají speciální vzdělání v oblasti vzdělávání nadaných dětí. Zvýšený počet učitelů bývá při tomto vzdělávacím opatření nutností, zejména proto, aby se dostatečně respektovaly individuální vzdělávací potřeby jednotlivých dětí. Mezi výhody tohoto přístupu patří to, že speciální osnovy a vyučovací postup může být v tomto případě velmi dobře sladěn. Další výhodou jsou speciální učebnice a materiály jakožto běžná součást výuky. Kromě toho mohou učitelé postupovat velmi rychle. Nevýhodou je nesporně možné obviňování z elitářství, a to že taková třída je obvykle jen jedna ve větším městě, což často vyžaduje dojíždění nebo stěhování se.

Integrační přístup spočívá v péči o nadané děti v rámci běžné třídy. Zde je možné využít právě metod akcelerace a rozšiřování. Obecně lze říci, že mezi výhody tohoto přístupu patří to, že není nutná reorganizace třídy a třídní učitelé si mohou individuální program dětí sami organizovat. Další výhodou je to, že si dítě nemusí zvykat na nový kolektiv a že i další děti mohou občas na tomto individuálním programu participovat a těžit z něj. Kvalita třídy se zvyšuje. Nevýhodou je zejména to, že ne všichni učitelé jsou ochotni zapojit se do vzdělávání nadaných dětí, kromě jiného i proto, že učitel musí věnovat speciální čas a energii na přípravu individuálního plánu pro toto dítě. Dalším negativem je to, že pro jiné priority, které musí učitel ve třídě často řešit, není možné věnovat se nadaným dětem za všech okolností.

K možným úpravám způsobů výuky nadaných dětí v rámci běžné třídy RVP udává, že by měl „*způsob výuky žáků vycházet důsledně z principů individualizace a vnitřní diferenciaci*“. (RVP, 2007, str. 113)

Mezi příklady pedagogicko-organizačních úprav jsou zahrnuty:

- individuální vzdělávací plány;
- doplnění, rozšíření a prohloubení vzdělávacího obsahu;
- zadávání specifických úkolů;
- zapojení do samostatných a rozsáhlejších prací a projektů;
- vnitřní diferenciací žáků v některých předmětech;
- občasné (dočasné) vytváření skupin pro vybrané předměty s otevřenou možností volby na straně žáka;
- účast ve výuce některých předmětů se staršími žáky.

(RVP, 2007, str. 113)

Vytvoření individuálního vzdělávacího plánu je pro mimořádně nadané žáky nezbytností. Při doplnění, rozšíření a prohloubení vzdělávacího obsahu by měl učitel především vycházet ze zájmů žáka. Stejně tak zadávání specifických úkolů. Při zapojení do samostatných a rozsáhlejších prací a projektů potřebuje dítě konzultanta a v případě zapojení do projektů s více účastníky je nutné mít na zřeteli složení skupiny dětí a respektovat jejich individuální zvláštnosti. Vnitřní diferenciací žáků v některých předmětech vyžaduje velmi pečlivou přípravu a často i spolupráci s dalšími učiteli.

Kromě výše uvedených způsobů výuky je možné využívat i formu e-learningu, samostudia či individuálního vzdělávání. Veškeré tyto postupy jsou blíže specifikovány v individuálním vzdělávacím plánu konkrétního nadaného dítěte.

1.4 Speciální pedagogika a speciálně pedagogická diagnostika

Vědním odvětvím, které se v praxi věnuje žákům se specifickými vzdělávacími potřebami, je právě **speciální pedagogika**. Tato věda se zabývá zkoumáním specifčnosti rodinného prostředí, ve kterém žák žije. Dále se zabývá vyšetřováním senzomotorických funkcí, úrovně rozumových schopností, komunikačními a dorozumívacími dovednostmi. Do oblasti zájmu spadá i kvalita emocí a volných procesů, vyšetření kvality motoriky, převažující laterality a úrovně činnosti při hře, kresbě a dalších aktivitách. Mezi další z těžišť speciální pedagogiky patří i úroveň sociability dítěte, tedy jeho způsobilost uplatnit se v rodině a mimo ni, pozornost je věnována i způsobu výchovy.

Podle výše zmíněných těžišť speciální pedagogiky je zřejmé, že **speciálně pedagogická diagnostika**, jakožto součást speciální pedagogiky, tvoří základní předpoklad pro přípravu reedukace dítěte, kompenzaci jeho nedostatků a následnou socializaci. Speciálně pedagogická diagnostika přispívá k objasnění rozdílů mezi dítětem a příslušnou pedagogickou normou a navrhuje možnosti, které mohou pomoci tyto rozdíly překonat a optimalizovat výchovu a vzdělání.

Pedagogická diagnostika se zabývá zdravým dítětem, jehož rozumové, smyslové funkce a sociální chování je v pásmu normy. Naopak speciálně pedagogická diagnostika se zaměřuje na jedince, kteří se od této normy odchylují.

Speciálně pedagogická diagnostika nachází své uplatnění při výběru dětí vyžadujících zvláštní péči, dále pak při optimalizaci výchovně vzdělávacího procesu, při hledání profesionální orientace a při poradenské činnosti.

Dělení speciálně pedagogické diagnostiky:

Podle postižení:

- somatopedická (tělesné postižení, zdravotní oslabení);
- psychopedická (mentální postižení);
- logopedická (poruchy a vady řeči, řečových dovedností);
- surdopedická (poruchy a postižení sluchu);
- tyflopeditická (poruchy a postižení zraku);
- etopedická (poruchy chování, také poruchy učení – SVPU).

Podle etiologie:

- kauzální (pokud je známa příčina);
- symptomatické (příčina není známa, zaměření na příznaky).

Podle časového sledu provádění:

- vstupní;
- průběžná;
- výstupní.

Podle rozsahu sledovaných cílů:

- globální diagnostika a diagnóza;

- částečná (parciální);
- diferenciální (není zcela zřejmé, o kterou diagnózu jde).

Podle věku, kdy je diagnostika prováděna:

- speciálně pedagogická diagnostika raného a předškolního věku;
- diagnostika školního věku;
- diagnostika mladistvých a adolescentů;
- diagnostika dospělého věku.

(Pipeková, 1998)

1.4.1 Metody speciálně pedagogické diagnostiky

Prostřednictvím speciálně pedagogických metod zjišťujeme vlastnosti a individuálně podmíněné podstatné znaky. Diagnostické metody ve speciálně pedagogické diagnostice dělíme na metody obecné a metody speciální. **Obecné metody** slouží především ke shromažďování dat a údajů o vyšetřovaném jedinci. Tyto metody využívají i ostatní vědy. Jde o tyto metody:

- Rodinná anamnéza – údaje o rodičích, sourozencích, prarodičích, a to se zřetelem na patologické odchylky.
- Osobní anamnéza – údaje o jedinci z období prenatalního, perinatálního i postnatálního, z období raného věku a do současnosti.
- Vyšetření prostředí – rodinné, školní, pracovní.
- Katamnéza – zkoumání příčin opakovaného objevení se nežádoucích projevů v určitém časovém odstupu od ukončení nápravné péče.

Metody speciální představují odborná speciálně pedagogická vyšetření, která zjišťují druh a stupeň postižení. Tyto metody jsou využívány týmem odborníků a postihují tak celou osobnost vyšetřovaného jedince.

1.4.2 Speciální pedagogické metody

Speciálně pedagogické metody jsou metody zaměřující se na prevenci, překonávání nebo zmírnění důsledku postižení. Mezi základní speciálně pedagogické metody patří edukace, kompenzace, reedukace a rehabilitace.

- **Edukace** – edukace znamená proces celkové výchovy člověka, rozvíjení osobnosti. V tomto významu je používán ve filozofii výchovy. Jiní autoři uplatňují termín edukace v konkrétnějším významu formálního vzdělávání jako ekvivalent k anglickému slovu education. (Pedagogický slovník, 1995)
- **Kompenzace** – speciálně pedagogické metody a postupy, kterými se zlepšuje a zdokonaluje výkonnost jiných funkcí než funkce postižené a představují aktivní způsob k vyrovnání handicapu a snahy o dosažení úrovně běžné populace daného věku.
- **Reedukace** – speciálně pedagogické metody a postupy, kterými se zdokonaluje výkonnost v oblasti postižené funkce.
- **Rehabilitace** – (v pedagogickém smyslu) – speciálně pedagogické metody a postupy, kterými se upravují společenské vztahy, obnovují narušené praktické schopnosti a dovednosti a možnosti seberealizace jedince s postižením.

(RVP, 2007)

Poznámka: Takzvané **kompenzační metody** jsou metody rozvíjející výkonnost neporušených funkcí jako náhradu za funkci porušenou nebo zcela vyřazenou.

2 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

V této kapitole se budeme věnovat jednotlivým formám vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Popíšeme zde individuální integraci, kde vymezíme pojmy integrace a inkluze, dále nastíníme oblast skupinové integrace a speciálních škol. Podíváme se také na vzdělávání žáků se speciálními potřebami v zahraničí.

Mezi formy speciálního vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami patří:

- individuální integrace;
- skupinová integrace;
- speciální škola;
- kombinace výše uvedených možností.

Pro žáky s mimořádným nadáním je také možnost přeřazení do vyššího ročníku bez absolvování ročníku předchozího, a to na základě zkoušky před komisí jmenovanou ředitelem školy. Zkouška ověřuje vědomosti a dovednosti a je zaměřena na jednotlivý předmět nebo vzdělávací oblast.

2.1 Individuální integrace

Individuální integrací se rozumí vzdělávání žáka v běžné škole, nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem postižení. V této oblasti se setkáváme se dvěma velmi frekventovanými termíny, a to integrace a inkluze.

2.1.1 Integrace

Podle pedagogického slovníku se integrovaným vzděláváním rozumí takové přístupy a způsoby zapojení žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami do hlavních proudů vzdělávání a do běžných škol. Přičemž opakem integrace je segregace, tedy oddělování.

Tím, čeho chce školská integrace dosáhnout, je poskytnout žákům se zvláštními vzdělávacími potřebami zkušenost s jejich vrstevníky a přitom respektovat jejich specifické potřeby. Jesenský chápe integraci jako dynamický, postupně se rozvíjející pedagogický jev,

ve kterém dochází k partnerskému soužití postižených a intaktních na úrovni vzájemně vyvážené adaptace během jejich výchovy a vzdělávání a při jejich aktivním podílu na řešení výchovně vzdělávacích situací. (Jesenský, 1995)

Integraci bychom mohli rozdělit na integraci širší, tedy integraci do společnosti, a integraci dílčí, která řeší specifickou oblast života.

2.1.2 Inkluze

Velmi frekventovaným slovem se však v současné době stává inkluze. Inkluze v oblasti školního prostředí je vnímána jako začlenění, přijetí dítěte s určitým typem odlišnosti do prostředí běžné třídy a je tedy často považována za nutný předpoklad integrace. Cílem inkluze je tedy vytvořit v běžné třídě takovou atmosféru, která vítá, oceňuje a přijímá odlišnost.

Klíčovým impulzem rozvoje inkluzivního vzdělávání se stala Deklarace konference v Salamance 1994, kde je uvedeno: „*Princip inkluze implikuje, že běžné školy by měly vzdělávat všechny děti bez ohledu na jejich fyzické, intelektuální, emocionální, sociální, jazykové nebo jiné podmínky. Běžné školy s inkluzivní orientací jsou nejefektivnějšími prostředky pro potlačení diskriminujících postojů, pro vznik vstřícných komunit, vytváření začleňující společnosti.*“ (Article 3, Salamanca Statement)

Děťmi se speciálními vzdělávacími potřebami se v této deklaraci míní všechny děti a mládež, jejichž potřeby vyplývají ze zdravotního postižení nebo z poruch učení. Ve zmíněné deklaraci se kromě jiného dočteme i připomínku, že vybudováním inkluzivní společnosti a dosažením vzdělání pro všechny se podaří zlepšit efektivnost i efektivitu celého vzdělávacího systému.

(The Salamanca Statement and Framework for action on special needs education, 1994)

2.1.3 Individuální vzdělávací plán

Individuálního vzdělávacího plánu pro speciální vzdělávání se týká § 6 vyhlášky č. 73/2005 Sb., pro žáky mimořádně nadané pak § 13 této vyhlášky. Individuální vzdělávací plán (IVP) se vytváří především pro potřeby individuálně integrovaného žáka, také však pro žáka s hlubokým mentálním postižením, případně pro žáka skupinově integrovaného,

či žáka speciální školy. Konkrétní zpracování IVP popisuje Směrnice MŠMT ČR č.j. 13710/2001-24 ze dne 6. 6. 2002.

Povinnost vypracovat individuální vzdělávací program má ředitel školy nejpozději do tří měsíců od doporučení pedagogicko-psychologické poradny. Na přípravě IVP se podílí učitelé ve spolupráci s poradnou a s přizvanými odborníky. Konzultace v průběhu školního roku probíhají dle domluvy.

IVP vypracovává nejčastěji třídní učitel žáka, případně vyučující předmětu, pro který je plán určen, a to ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem nebo střediskem výchovné péče. Ke konzultaci na IVP může být přizván i výchovný poradce, školní speciální pedagog, školní psycholog a zákonný zástupce žáka.

Individuální vzdělávací plán obsahuje:

- údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně zdůvodnění;
- údaje o cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, včetně případného prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek nebo absolutoria;
- vyjádření potřeby dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem a její rozsah; u žáka střední školy se sluchovým postižením a studenta vyšší odborné školy se sluchovým postižením se uvede potřebnost nezbytných tlumočnických služeb a jejich rozsah, případně další úprava organizace vzdělávání;
- seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku žáka nebo pro konání příslušných zkoušek;
- jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka;
- návrh případného snížení počtu žáků ve třídě běžné školy, kde se žák vzdělává;

- předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu;
- závěry speciálně pedagogických, popřípadě psychologických vyšetření.

Výsledky práce s IVP je možné posuzovat:

- subjektivně – rodiče, žák i učitelé jsou spokojeni, pocítují zlepšení;
- objektivně – ověření pokroku žáka odborníkem.

2.2 Skupinová integrace

Skupinová integrace je vzdělávání žáka se specifickými potřebami ve třídě, studijní skupině zřízené pro žáky s určitým typem postižení v běžné škole, nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným typem postižení.

Skupinovou integrací se jedná o začlenění několik žáků se stejným znevýhodněním do specializované třídy v běžné škole. Principem je to, že se všichni žáci mohou potkávat jak při volnočasových aktivitách, tak i například při některých vyučovacích hodinách.

O zařazení žáka do školy rozhoduje její ředitel, a to na základě doporučení odborného pracoviště. Legislativně skupinovou integraci upravuje Vyhláška č. 73/2005 Sb. Od roku 2010 platí povinnost školy v případě skupinové integrace žáků vypracovat dodatek ke svému školnímu vzdělávacímu programu podle Rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělávání základní škola speciální.

2.3 Vzdělávání žáků se speciálními potřebami v zahraničí

Na tomto místě bychom se rádi věnovali vzdělávání žáků se speciálními potřebami v zahraničí a budeme zde vycházet ze zprávy Evropské agentury pro rozvoj speciálního vzdělávání „Special Education across Europe in 2003“.

Podle přístupu k žákům se speciálními potřebami mohou být země rozděleny do tří kategorií:

Do **první kategorie** patří země, které vyvíjejí velkou snahu o začlenění téměř všech žáků do hlavního vzdělávacího proudu. Tato snaha je podporována širokým spektrem po-

mocných služeb realizovaných na běžné základní škole. Tento přístup se objevuje například ve Španělsku, Řecku, Itálii, Portugalsku, Švédsku, Norsku a na Islandě.

Země patřící do **druhé kategorie** používají různé přístupy pro začleňování žáků se speciálními potřebami do výchovně-vzdělávací oblasti. Nabízejí tedy celou řadu služeb mezi hlavním vzdělávacím proudem a speciálním školstvím. K těmto zemím patří například Dánsko, Francie, Irsko, Lucembursko, Rakousko, Finsko a Velká Británie.

V zemích patřících do **třetí kategorie** jsou dva odlišné vzdělávací systémy. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jsou obvykle umístováni do zvláštních škol nebo speciálních tříd. Drtivá většina žáků se speciálními potřebami se nevzdělává podle běžných osnov spolu se svými vrstevníky. Speciální školství se rozvíjí například ve Švýcarsku a v Belgii.

V Německu a Nizozemsku je v současné době patrný velký posun v systému vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Dříve byly jednotlivé větve odděleny (třetí kategorie), ale v současné době je patrná změna ve prospěch inkluze a začleňování těchto žáků do běžných škol (druhá kategorie). Na tuto změnu měla vliv změna politického systému.

Co se týče definování kategorie speciálních potřeb, i zde jsou mezi jednotlivými zeměmi rozdíly. Některé země rozlišují pouze jeden či dva typy speciálních potřeb, další disponují více než deseti kategoriemi. Většina zemí však rozlišuje šest až deset typů speciálních potřeb. Z tohoto také vyplývají rozdíly v posuzování počtu těchto žáků v populaci. Ovšem v průměru platí, že je v Evropě vzděláváno 2,1 % žáků se speciálními potřebami.

Podle výsledků výzkumné zprávy lze obecně říci, že v Evropě je trendem transformovat speciální školy a ústavy do podoby informačních center pro rodiče, učitele a další.

(Special Education across Europe in 2003 – Trends in provision in 18 European countries, 2003)

3 LEGISLATIVA

3.1 Základní legislativní dokumenty

Prvním dokumentem, který je na tomto místě nutno zmínit, je **Listina základních práv a svobod**, která je naším výchozím právním dokumentem. Zde je v článku 33 deklarováno právo na vzdělání a na pomoc při něm. V článku 41 je zmíněno, že těchto práv je možné se domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí. Zákonům a vyhláškám, které upravují podmínky a způsoby přístupu práva na vzdělání a pomoc při něm, se budeme věnovat dále.

Zákonem upravujícím fungování české vzdělávací soustavy je **Školský zákon**, tedy zákon č. 561/2004 Sb., jeho úplné znění ve Sbírce zákonů č. 317/2008. Školský zákon řeší vzdělávání žáků se speciálními potřebami v paragrafech 16 až 20. Přičemž § 16 specifikuje, kdo je žákem se speciálními vzdělávacími potřebami, dále, co je míněno pod pojmy zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění a sociální znevýhodnění. Odstavce 5 – 9 popisují konkrétní zajištění vzdělávacích potřeb žáků školským zařízením.

Paragraf 17 se věnuje problematice vzdělávání dětí nadaných, jejich začlenění do systému vzdělávání a možnostem přechodu takového žáka do vyššího ročníku. Individuálnímu vzdělávacímu plánu se věnuje § 18 a 19. Poslední paragraf této části zákona popisuje vzdělávání cizinců. Pozornost je věnována občanům Evropské unie i občanům jiného státu, a to s ohledem na různé formy jejich pobytu na území České republiky.

Vyhláška upravující vzdělání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných je č. 73/2005 Sb., která nabyla účinnosti 17. února 2005. Tato vyhláška byla změněna vyhláškou č. 62/2007 Sb., která měla nabýt účinnosti 1. září 2007, její účinnost však byla na základě dalších vyhlášek (konkrétně č. 227/2007 Sb. a 326/2008 Sb.) posunuta na 1. září 2009.

Ve vyhlášce č. 62/2007 Sb. jsou blíže specifikovány typy těžkého zdravotního postižení, a to s ohledem na konkrétní omezení, která postižení žákovi způsobuje. Dalšími změnami je zavedení a práce s pojmem „podpůrná opatření“, což odpovídá současným trendům v klasifikaci různých typů postižení. Vyhláška také upravuje a upřesňuje počty žáků a souběžně působících pedagogických pracovníků, a to včetně přílohy s konkrétními počty vztahy k jednotlivým mírám podpůrných opatření.

Na základě vymezení těchto základních dokumentů je vypracovaný i RVP v rámci Národního programu vzdělávání.

Na tomto místě je nutné zmínit přípravnou fázi **Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání**. Přípravná fáze je rozvržena do let 2010 – 2013. Cílem přípravné fáze NAPIV je „v rámci otevřeného procesu a na podkladě široké odborné diskuse v rámci příslušných expertních skupin za účasti zástupců dotčených resortů, zástupců akademické obce, zástupců odborných profesních platforem, odborníků z praxe či zástupců neziskových organizací vytvořit konkrétní návrhy strategií a opatření směřujících k podpoře inkluzivního vzdělávání na všech stupních vzdělávací soustavy a bez rozdílu zřizovatele“. (NAPIV, 2010, str. 3)

Po ukončení přípravné fáze má následovat fáze realizační, jejímž cílem je zvýšit míru inkluzivního pojetí vzdělávání v České republice a působit preventivně proti sociální exkluzi.

3.2 Rámcový vzdělávací program

Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy představují státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů. Rozdíl mezi Národním programem vzdělávání (tzv. Bílou knihou) a Rámcovými vzdělávacími programy (RVP) je v tom, že Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek, kdežto RVP vymezuje pro jednotlivé etapy závazné rámce vzdělávání. Tedy předškolní, základní a střední vzdělávání.

RVP pro základní vzdělávání (RVP ZV) je otevřeným dokumentem, který je připraven k inovacím podle měnících se potřeb společnosti a žáků a zkušeností učitelů s prací se školními vzdělávacími programy.

Rámcové vzdělávací programy:

- vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě;
- vycházejí z koncepce celoživotního učení;
- formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání;
- podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.

(RVP, 2007)

Žáci s lehkým mentálním postižením se vzdělávají podle přílohy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Žáci s těžkým mentálním postižením, žáci s více vadami a žáci s autismem, kteří navštěvují základní školu speciální, se vzdělávají podle samostatného rámcového vzdělávacího programu.

Tendence ve vzdělávání, které navozuje a podporuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání:

- zohledňovat při dosahování cílů základního vzdělávání potřeby a možnosti žáků;
- uplatňovat variabilnější organizaci a individualizaci výuky podle potřeb a možností žáků a využívat vnitřní diferenciaci výuky;
- vytvářet širší nabídku povinně volitelných předmětů pro rozvoj zájmů a individuálních předpokladů žáků;
- vytvářet příznivé sociální, emocionální i pracovní klima založené na účinné motivaci, spolupráci a aktivizujících metodách výuky;
- prosadit změny v hodnocení žáků směrem k průběžné diagnostice, individuálnímu hodnocení jejich výkonů a širšímu využívání slovního hodnocení;
- zachovávat co nejdéle ve vzdělávání přirozené heterogenní skupiny žáků a oslabit důvody k vyčleňování žáků do specializovaných tříd a škol;
- zvýraznit účinnou spolupráci s rodiči žáků.

(RVP, 2007)

Na tomto místě je nutné zmínit jeden ze základních předpokladů uvedených v RVP ZV pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním, a to odbornou připravenost pedagogických pracovníků, podnětné a vstřícné školní prostředí. Tyto faktory pak mohou směřovat k rozvíjení vnitřního potenciálu žáků, směřovat je k celoživotnímu učení, k odpovídajícímu pracovnímu uplatnění, a tím podporovat jejich sociální integraci, to vše za přispění všech podpůrných opatření, uvedených v příslušné vyhlášce.

RVP ZV tedy stanovuje odpovídající podmínky pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním a je východiskem pro tvorbu školních vzdělávacích

programů (ŠVP). Vytvořené školní vzdělávací programy jsou podkladem pro tvorbu individuálních vzdělávacích plánů. (RVP, 2007)

Školní vzdělávací program (ŠVP) představuje školní úroveň, podle které se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Školní vzdělávací program je stejně jako Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy veřejným dokumentem a je přístupný pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost na webových stránka ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Podle pojetí základního vzdělání uvedeného v RVP ZV má základní vzdělání na 1. stupni především usnadnit přechod žáků z předškolního vzdělávání a rodinné péče do povinného, pravidelného a systematického vzdělávání. *„Je založeno na poznávání, respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka (včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami). Vzdělávání svým činnostním a praktickým charakterem a uplatněním odpovídajících metod motivuje žáky k dalšímu učení, vede je k učební aktivitě a k poznání, že je možné hledat, objevovat, tvořit a nalézat vhodnou cestu řešení problémů.“* (RVP – pomůcka učitelům, 2010, str. 10)

RVP umožňuje školám upravit vzdělávací obsah pro žáky se speciálními potřebami tak, jak odpovídá skutečným možnostem těchto žáků. Je možné stanovit odlišnou délku vyučovací hodiny, zařadit do ŠVP speciální vyučovací předměty a předměty speciálně pedagogické péče. Zde se jedná například o logopedickou péči, znakový jazyk, prostorovou orientaci a samostatný pohyb zrakově postižených, zrakovou stimulaci, práci s optickými pomůckami, čtení a psaní Braillova písma, zdravotní tělesnou výchovu, komunikační a sociální dovednosti atd.

Tolik je uvedeno v oficiálním dokumentu. V praxi je však na každé škole, aby si z doporučených postupů v RVP zvolila svou cestu, jakým způsobem bude řešit začlenění žáků se speciálními potřebami do své školy. Postup při tvorbě ŠVP zde popisovat nebudeme, nepřísluší to k okruhu našeho zájmu. Zaměříme se na konkrétní kroky, které jednotlivé školy činí při zpracování těch částí ŠVP, týkajících se právě žáků se specifickými potřebami a žáků nadaných.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍLE A PŘEDPOKLADY VÝZKUMU

V této kapitole se budeme věnovat specifikaci cílů našeho výzkumu a popíšeme metody, které jsme využívali.

4.1 Cíle výzkumu

Začlenění žáků se speciálními potřebami do chodu školy řeší každá škola po svém, různými způsoby. Dle našeho názoru, záleží na typu školy, na její velikosti a na počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Cílem našeho výzkumu je zjistit, jakým způsobem je problematika začlenění žáků se speciálními potřebami do jednotlivých školních vzdělávacích programů tří škol popsána. Dále chceme zjistit styčné body jednotlivých programů a to, čím se od sebe liší.

4.2 Předpoklady

Předpokládáme, že školy řeší ve svých školních vzdělávacích programech integraci dětí se specifickými vzdělávacími potřebami zejména podle toho, kolik dětí s těmito potřebami školu navštěvuje, případně navštěvovalo. Tedy, že záleží počtu integrovaných žáků, kteří školou prošli. Předpokládáme, že škola s větším počtem žáků bude mít více rozpracované mechanismy jejich začlenění do výuky, než škola s menším počtem žáků.

Dále předpokládáme, že základní principy integrace budou obsaženy ve všech ŠVP bez výjimky. Základními principy máme na mysli možnost integrace žáků do běžné třídy, vypracování individuálního vzdělávacího programu, zřízení nápravné reedukační skupiny pro děti se specifickými poruchami učení (SPU) a jednotný a vstřícný přístup vedení školy a vyučujících. V případě žáků mimořádně nadaných za základní považujeme využívání metod akcelerace a rozšiřování učiva.

Rozdíly mezi školami podle našich předpokladů budou i v dalších aktivitách nabízených žákům se speciálními potřebami a v neposlední řadě v úvahách o změnách ŠVP.

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

5.1 Kvalitativní výzkum

Ke zjištění toho, jakým způsobem jednotlivé školy řeší integraci žáků se specifickými vzdělávacími potřebami ve svých školních vzdělávacích programech, použijeme přístup kvalitativní.

Definovat kvalitativní výzkum není jednoduché, a to proto, že se i v současné době setkáváme s terminologickou nejednotností. Kvalitativním výzkumem můžeme označit různé přístupy.

Významný metodolog Creswell definoval kvalitativní výzkum takto: „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“ (cit. podle Hendla, 2005, str. 50)

Švaříček (2007) rozebírá nejrůznější definice kvalitativního výzkumu podle použitých metod sběru dat, podle metod usuzování, podle typů dat a podle způsobu analýzy dat. Na závěr své analýzy vyvozuje následující definici, která zohledňuje výše uvedené: „*Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.*“ (Švaříček, 2007, str. 17)

Při kvalitativním výzkumu jde tedy o to, získat co největší množství informací o určitém jevu, ty následně dát do souvislostí. „*Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme*“ (Strauss a Corbinová, 1999, str. 11).

Výsledky kvalitativního výzkumu není možné zobecňovat, protože jsou platná pouze na vzorek, na němž byl výzkum prováděn.

5.2 Analýza dokumentů

Analýza dokumentů je jedna z metod jak kvalitativního, tak i kvantitativního výzkumu. Záleží na hledisku. V naší práci jsme zvolili kvalitativní přístup.

Mezi dokumenty patří vše, co je napsané, či nějak zaznamenané, například se jedná o dopisy, novinové články, deníky, ale také například obrazy. K výhodám analýzy dokumentů patří to, že výzkumník může subjektivně přistupovat pouze ke zpracování údajů obsažených v dokumentech, nikoli však k jejich obsahu. Metoda analýzy dokumentů se do výzkumných projektů zařazuje často a využívá k doplnění, případně k verifikaci údajů, které získáme jinou cestou. (Hendl, 2005)

Slovník pedagogické metodologie popisuje analýzu dokumentů takto:

„Analýza dokumentu nebo také obsahová analýza se v pedagogice využívá ke zkoumání písemného materiálu (kurikulární dokumenty, vzdělávací programy, školní dokumentace, učebnice ad.). .... kvalitativními metodami se pak v textu zjišťuje například srozumitelnost, obtížnost, hodnotová orientace, intenzita (emocionální důraz) nebo sémantický diferenciál. Při postupech kódování v oblasti kvalitativního výzkumu je možné využít analýzu slova, větného úseku nebo věty....“ (Slovník pedagogické metodologie, 2005, str. 7, heslo zpracovala PaedDr. Alena Jůvová)

5.3 Strukturovaný otevřený rozhovor

Strukturovaný otevřený rozhovor patří mezi techniky kvalitativního dotazování. Do skupiny těchto technik patří například i rozhovor s návodem, neformální rozhovor či skupinová diskuze.

Tato technika se skládá z řady předem formulovaných otázek, na které respondenti odpovídají. Struktura získaných informací je na základě posloupnosti otázek. *„Tento typ rozhovoru se používá, když je nutné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. Redukuje se tak pravděpodobnost, že se data získaná v jednotlivých rozhovorech budou výrazně strukturně lišit.“* (Hendl, 2005, str. 173)

Techniku strukturovaného otevřeného rozhovoru jsme pro naši práci zvolili z toho důvodu, že bylo naším cílem porovnat odpovědi ředitelů škol na pokládané otázky a odpovědi následně srovnat s platným dokumentem, tedy se školním vzdělávacím programem školy.

Jsme si vědomi všech nevýhod, které tato technika s sebou přináší. Nicméně vycházíme z předpokladu, že mezi respondenty nejsou rozdíly v tom smyslu, že se jedná vždy o zkušené ředitele škol (srovnatelné vzdělání i délka praxe). Tato okolnost nám dovoluje pokládat shodné otázky ve všech rozhovorech, protože je vysoce nepravděpodobné, že mezi jednotlivými respondenty dojde k významovému posunu pochopení otázky.

6 ANALÝZA VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ A JEICH INTERPRETACE

6.1 Popis výzkumu

Základní školy jsme rozdělili do tří skupin, a to na malotřídní školy, plně organizované základní školy s počtem žáků do 200 a plně organizované základní školy s počtem žáků nad 200.

Pro potřeby našeho kvalitativního výzkumu jsme si vybrali tři základní školy, a to tak, aby postihly všechny tři výše uvedené skupiny. Všechny tři školy jsou ze Středočeského kraje, z okruhu přibližně 20 kilometrů. Toto rozmístění jsme zvolili proto, abychom eliminovali možné vlivy struktury obyvatelstva na výsledky výzkumu.

Všechny tři vybrané školy jsme kontaktovali, podrobili analýze jejich školní vzdělávací programy. Analýzu dokumentů jsme doplnili strukturovaným otevřeným rozhovorem se všemi třemi ředitelkami zkoumaných škol. Na základě získaných dat jsme vytvořili strukturovaný záznam o situaci v jednotlivých školách, ten jsme doplnili SWOT analýzou situace. Uvědomujeme si, že SWOT analýza není standardním výstupem tohoto typu výzkumu, nicméně se domníváme, že je v tomto případě její zpracování přínosné.

Základní školy jsme pro potřeby naší práce označili následujícím způsobem:

- Základní škola A – škola malotřídní
- Základní škola B – plně organizovaná škola s počtem žáků do 200
- Základní škola C – plně organizovaná škola s počtem žáků nad 200

6.2 Analýza a interpretace školních vzdělávacích programů

Školní vzdělávací program školy A a C je volně k nahlédnutí na internetu. Škola B má svůj ŠVP umístěn volně v budově školy, na webových stránkách jsou uvedeny pouze výňatky. Analýze jsme podrobili ty části školních vzdělávacích programů, které se týkají žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. (Příloha č. I, II, III)

Školní vzdělávací program všech tří škol byl v posledních dvou letech kontrolován Českou školní inspekcí a nebyly v něm nalezeny žádné vady. Škola B svůj ŠVP konzultovala i s Výzkumným ústavem pedagogickým, protože byla jednou z pilotních škol při pří-

pravě ŠVP pro malotřídní školy. Poté se škola rozrostla a stala se plně organizovanou se všemi devíti postupnými ročníky, tedy je zařazena jako typ školy B.

Předpokládali jsme, že se v ŠVP všech tří škol objeví tyto body:

- integrace žáků se SVP do běžné třídy;
- vypracování individuálního vzdělávacího programu;
- reedukační skupina;
- jednotný a vstřícný přístup vedení školy a vyučujících;
- možnost akcelerace v případě nadaných žáků;
- možnost rozšíření učiva v případě nadaných žáků.

Základní škola A má ve svém ŠVP obsaženy všechny body, které jsme očekávali. Ve svém ŠVP má specifikováno, že do školy jsou integrováni žáci se specifickými poruchami učení a chování, dále pak žáci mimořádně nadaní. Co se týče žáků s jinými speciálními potřebami, v ŠVP jejich zařazení blíže popsáno není.

Přímo cestu inkluzivního vzdělávání ve svém ŠVP zmiňuje **základní škola B**. Obsaženy jsou zde rovněž všechny očekávané body. V ŠVP je přímo uvedeno, že škola integruje všechny žáky bez ohledu na jejich znevýhodnění, a to díky technickým možnostem i žáky tělesně postižené. Škola využívá asistentů a uvádí i kroužky a soutěže pro žáky nadané. V ŠVP se však mluví o „škole“, tedy ne o pedagogických pracovnících, kteří program realizují. Jednotný přístup učitelů k integrovaným dětem lze tedy předpokládat, nicméně řečen není.

Nejobsáhleji má část týkající se žáků se speciálními vzdělávacími potřebami popsanou **základní škola C**, což je škola dle kapacity žáků největší. Část věnována žákům se speciálními vzdělávacími potřebami je obsáhlá. Popsána je zde náplň práce asistentů a grantový projekt pro žáky se sociálním znevýhodněním. S ohledem na umístění školy je ve škole nezanedbatelná skupina ze spádové oblasti, v níž žijí sociálně slabé rodiny. Velkou pozornost zde škola však také věnovala žákům nadaným, a to žákům s psychomotorickým nadáním. Předpokládané shodné body se v ŠVP vyskytují všechny.

Lze tedy konstatovat, že ve školních vzdělávacích programech jednotlivých škol jsou shodné body, na základě jichž jednotlivé školy připravují pro své integrované žáky individuální vzdělávací plány. Části ŠVP jsou tedy spíše v obecné rovině, což pak umožňuje integrovaným žákům připravit plán „na míru“ a neomezuje přitom žádné další aktivity.

Škola A popisuje možnosti své práce s žáky s poruchou chování, tato skupina se v jiných ŠVP neobjevuje takto specifikovaná. Jako vysvětlení je možné přijmout to, že do této školy jsou žáci s poruchami chování doporučováni, a to proto, že se jedná o malou školu s málo žáky ve třídě. V ŠVP je tato část proto rozpracována více.

V ŠVP školy A a C je popsána možnost slovního hodnocení integrovaných žáků. Škola B jako jediná uvádí postup v případě žáků – cizinců.

Obecně lze v případě těchto tří školních vzdělávacích programů říci, že malá škola popisuje zejména individuální přístup k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), diferenciaci výchovně-vzdělávacích postupů a možnosti osobního působení učitele na žáka (škola A). Větší škola B má již ve svém ŠVP více dalších aktivit – například kroužky, soutěže pro nadané žáky. Velká škola C se naopak zabývá více technickou stránkou integrace. Tím máme na mysli asistenty pedagoga pro žáky se zdravotním postižením a pro žáky se sociálním znevýhodněním. Dále pak ŠVP školy C obsahuje velkou nabídku dalších aktivit pro žáky mimořádně nadané – například otevírání sportovních tříd, kroužků, možnost osobních konzultací atd.

6.2.1 Strukturované záznamy analýzy

V této části jsme vycházeli ze zpracování podobných analýz v monografii *Inkluzivní vzdělávání* (Hájková, 2009). Podtržené odpovědi odpovídají skutečnosti.

Název školy a její zřizovatel: Základní škola A, zřizovatel: obecní úřad Velká Dobrá

1. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY:

Průměrný věk pedagogických pracovníků školy:

- a) <20, b) 21-29, c) 30-39, d) 40-49, e) 50+

Složení pedagogického týmu:

- a) Muži: 1   b) Ženy: 3

Typ školy:

- a) plně organizovaná ZŠ
- b) malotřídní ZŠ
- c) jiný typ

Umístění školy:

- a) město
- b) vesnice

Celková kapacita školy: 52

Celkový počet pedagogických pracovníků školy: 4

Asistenti ve škole:

- a) ano
- b) ne

2. POSOUZENÍ ZPŮSOBU PLÁNOVÁNÍ A PLNĚNÍ INKLUZÍVNÍHO ROZVOJE ŠKOLY

Školní vzdělávací program:

- obsahuje pouze dílčí a obecné integrační cíle, záměry a postupy;
- je zaměřen na integraci žáků se specifickými poruchami učení nebo chování a na žáky nadané.

Údaje ze ŠVP, které výše uvedené zaměření dokládají:

- Škola svým obsahem vzdělávací proces u žáků se SPU zásadně neodlišuje od vzdělávání ostatních žáků;
- škola nabízí integrovaným žákům individuální práci, respektování jeho pracovního tempa, jednotný přístup vyučujících a pravidelný režim a relaxaci;
- na škole je stejně velká pozornost věnována i žákům mimořádně nadaným;
- učitelé školy se průběžně vzdělávají a jsou schopni pružně volit různé styly výuky dle potřeby;
- děti jsou vedeny k toleranci k odlišnostem, k přátelskému chování k hendikepovaným spolužákům;

- prostředí školy je přátelské a neohrožující. Důraz je kladen na kvalitní vzájemnou komunikaci mezi rodiči, žáky a školou.

Profil školy (výběr z veřejného profilu školy):

Základní škola je neúplnou školou malotřídního typu, která byla založena v roce 1883. Škola sdružuje školu s 1. – 5. postupným ročníkem a školní družinu s jedním oddělením. Škola poskytuje všeobecné základní vzdělání podle školního vzdělávacího programu „Česká škola“, platného od 1. září 2007.

Mezi vzdělávací priority školy patří poskytovat kvalitní základní vzdělání zaměřené na „aktivní dovednosti“ žáků, rozvíjet kladný vztah k mateřskému jazyku, rozvíjet komunikační dovednosti žáků, a to jak v mateřském jazyce (verbální i psané formy), tak i v jazyce cizím, v informačních a telekomunikačních technologiích a v sociálních vztazích. K dalším prioritám patří rozvíjet vztah k obci, domovu, vlasti. Začlenit se do života v obci, poznat region a přírodu, historii a kulturu vlasti. Dále se škola snaží pomoci žákům se specifickými vzdělávacími potřebami. Škola se zapojuje do regionálních soutěží a projektů.

Školní řád a pravidla hodnocení a klasifikace prospěchu a chování je schválen školskou radou. Při škole pracuje Klub rodičů, který se podílí na akcích pořádaných školou. Rodiče mohou školu navštívit kdykoli, nejen v rámci pořádaných dnů otevřených dveří.

Průřezová témata reprezentují ve školním vzdělávacím programu okruhy aktuálních problémů současného světa. Pro průřezová témata nejsou vytvářeny samostatné vyučovací hodiny, ale jsou integrovány do vyučovacích předmětů a jejich obsah realizován přímo v rámci učiva nebo formou projektů (projektových dnů). Zakončení celoročního projektu probíhá vždy na škole v přírodě, kterou škola pořádá každoročně. Jednotlivé zpracované projekty jsou přílohou ŠVP. Na škole jsou integrováni žáci se specifickými poruchami učení nebo chování. Integrovaní žáci jsou vzděláváni podle individuálních vzdělávacích plánů, které zpracovává třídní učitel. Při hodnocení se doporučuje širší slovní hodnocení.

Má škola koordinátora pro zavádění a podporu integrační/inkluzivní praxe?

- a) ano   b) ne

Pojetí „inkluzivního vzdělávání“ na škole je nejlépe formulaci:

- a) škola realizuje vzdělávací koncept vedoucí k integraci všech žáků a snaží se o poskytování přiměřené podpory jejich speciálním vzdělávacím potřebám;
- b) škola usiluje o začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do výuky ve třídách za podmínky, že lze srovnat jejich výkon s výkonem ostatních žáků těchto tříd;
- c) škola je uspořádána způsobem, který nabízí adekvátní vyučování všem dětem bez ohledu na jejich individuální rozdíly, na charakter jejich speciálních potřeb a na úroveň jejich školních výkonů, zato s ohledem na jejich individuální psychosociální podmínky k učení a stupeň vývoje.

Název školy a její zřizovatel: Základní škola B, zřizovatel: obecní úřad Hřebeč

1. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY:

Průměrný věk pedagogických pracovníků školy:

- a) <20, b) 21-29, c) 30-39, d) 40-49, e) 50+

Složení pedagogického týmu:

- a) Muži: 1   b) Ženy: 14

Typ školy:

- a) plně organizovaná ZŠ
b) malotřídní ZŠ
c) jiný typ

Umístění školy:

- a) město
b) vesnice

Celková kapacita školy: 180

Celkový počet pedagogických pracovníků školy: 15

Asistenti ve škole:

- a) ano
b) ne

2. POSOUZENÍ ZPŮSOBU PLÁNOVÁNÍ A PLNĚNÍ INKLUZÍVNÍHO ROZVOJE ŠKOLY

Školní vzdělávací program:

- dokládá to, že škola jde cestou inkluzivního vzdělávání.

Údaje ze ŠVP, které výše uvedené zaměření dokládají:

- škola jde cestou inkluzivního vzdělávání – zapojuje do vzdělávacího procesu všechny žáky bez ohledu na zdravotní, sociální, kulturní či jiné znevýhodnění;
- škola všechna znevýhodnění a speciální vzdělávací potřeby těchto žáků vyrovnává a odpovídá na ně konkrétními opatřeními;
- žáci jsou vzděláváni formou integrace do běžné třídy;
- škola může vzhledem ke svému vybavení přijmout i tělesně postižené žáky s omezenou možností pohybu. Využívána je pomoc asistentů;
- škola dbá na to, aby nedocházelo k výkyvům v chování, k porušování pravidel a řádů pro ostatní spolužáky. V žácích pěstuje ochotu pomáhat při spolupráci s dětmi méně nadanými nebo s menším zájmem o učení.

Profil školy (výběr z veřejného profilu školy):

Škola stojí v klidné ulici vedoucí ze středu obce. Byla otevřena v roce 1929. V roce 2005 byla provedena přístavba školní budovy a kompletní rekonstrukce budovy původní, podle potřeb školy se budují další učebny v půdních prostorách. Součástí školy je základní škola, školní družina se dvěma odděleními a školní jídelna. Škola spolupracuje se Školskou radou a se Sdružením rodičů. Aktuální verze ŠVP je platná od 25. 8. 2010, kdy došlo k rozšíření školy.

Žáci školy jsou z místní obce a okolních obcí. Škola je známá tím, že má dobré zkušenosti a podmínky pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – je bezbariérová a zaměstnává asistenty pedagoga.

Zaměření školy charakterizují čtyři P:

POZNÁNÍ – POSELSTVÍ – PODÁNÍ RUKY – POHYB

Poznání:

Uplatňujeme efektivní metody k tomu, aby žáci získali smysluplné vědomosti a dovednosti. Podporujeme jazykovou výchovu od 1. ročníku. Poskytujeme a využíváme příležitosti k utváření vztahů JÁ – TY – MY (osobnostní a sociální výchova, poznávání sebe, druhého).

Poselství:

Poskytujeme základy pro pochopení a přijímání tolerance, odpovědnosti, sounáležitosti, tvořivosti, naslouchání, kritického myšlení, hodnocení a sebehodnocení.

Podání ruky:

Zabezpečujeme výuku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáků tělesně postižených i vzdělávání žáků mimořádně nadaných. Spolupracujeme na úrovních žák – rodiče – škola – zřizovatel - obec. Vytváříme bezpečné prostředí a dobré klima pro žáky, pracovníky školy, rodiče.

Pohyb:

Podporujeme školu jako živý organizmus, otevřený, připravený ke změnám, které jsou v souladu s pojetím a cíli základního vzdělávání. Školní vzdělávací program je otevřený dokument.

Má škola koordinátora pro zavádění a podporu integrační/inkluzivní praxe?

- a) ano   b) ne

Pojetí „inkluzivního vzdělávání“ na škole je nejlépe formulací:

- a) škola realizuje vzdělávací koncept vedoucí k integraci všech žáků a snaží se o poskytování přiměřené podpory jejich speciálním vzdělávacím potřebám;
- b) škola usiluje o začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do výuky ve třídách za podmínky, že lze srovnat jejich výkon s výkonem ostatních žáků těchto tříd;
- c) škola je uspořádána způsobem, který nabízí adekvátní vyučování všem dětem bez ohledu na jejich individuální rozdíly, na charakter jejich speciálních potřeb a na

úroveň jejich školních výkonů, zato s ohledem na jejich individuální psychosociální podmínky k učení a stupeň vývoje.

Název školy a její zřizovatel: Základní škola C, zřizovatel: Statutární město Kladno

1. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY:

Průměrný věk pedagogických pracovníků školy:

a) <20, b) 21-29, c) 30-39, d) 40-49, e) 50+

Složení pedagogického týmu:

a) Muži: 4   b) Ženy: 41

Typ školy:

- a) plně organizovaná ZŠ
- b) malotřídní ZŠ
- c) jiný typ

Umístění školy:

- a) město
- b) vesnice

Celková kapacita školy: 750

Celkový počet pedagogických pracovníků školy: 45

Asistenti ve škole:

- a) ano
- b) ne

2. POSOUZENÍ ZPŮSOBU PLÁNOVÁNÍ A PLNĚNÍ INKLUZÍVNÍHO ROZVOJE ŠKOLY

Školní vzdělávací program:

- obsahuje pouze dílčí a obecné integrační cíle, záměry a postupy.

Údaje ze ŠVP, které výše uvedené zaměření dokládají:

- Integrovaní žáci mají vypracován individuální vzdělávací program. S tímto vzdělávacím programem jsou seznámeni žáci, jejich zákonní zástupci a všichni příslušní vyučující. Se zákonnými zástupci je projednána možnost slovního hodnocení. Žáci jsou hodnoceni individuálně, jsou zohledňováni podle typu své poruchy;
- škola zřizuje pozici asistenta pedagoga pro žáky se zdravotním postižením a pro žáky se sociálním znevýhodněním;
- u žáků s intelektovými schopnostmi má škola nezastupitelnou úlohu při návrhu na diagnostikování talentu, zejména u dětí z méně podnětného prostředí, kde rodiče zpravidla nemají schopnosti ani možnost talent objevit a rozvíjet;
- škola spolupracuje se školním psychologem a s odbornými pracovišti;
- škola dbá na rozvoj znalostí a dovedností pedagogických pracovníků.

Profil školy (výběr z veřejného profilu školy):

Škola pracuje podle školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání Otevřená škola s motivačním názvem „Učením skládáme obraz světa“.

Základní škola byla slavnostně otevřena v roce 1983 jako nejmodernější škola v Kladně. Škola je plně organizovaná, s kapacitou 750 žáků. Škola je umístěna v sídlišti na okraji města, nedaleko lesoparku Bažantnice. Díky své poloze a dopravní dosažitelnosti je vyhledávána také žáky z blízkých obcí. Od školního roku 2005 – 2006 je součástí školy odloučené pracoviště - mateřské škola a základní škola s vyučovacím systémem Montessori pro žáky 1. – 5. ročníku. Školu navštěvují žáci za spádové oblasti, žáci se zájmem o sport a žáci, kteří mají zájem o vzdělávání v systému pedagogiky Montessori. Při škole pracuje školní družina a školní klub.

Převažující část pedagogického sboru je odborně a pedagogicky způsobilá. Vedení školy podporuje profesní růst pracovníků školy. Na škole pracují speciální pedagogové, 1 výchovný poradce pro 1., jeden pro 2. stupeň. Manažerské schopnosti ředitelky školy a snaha vedení o lidský přístup vytvářejí motivující pracovní prostředí. Na škole je integrováno cca 10 – 15 % žáků především se specifickými poruchami učení. Cca 3 – 5 % žáků je cizí národnosti.

Klima školy je příznivé, vládnu zde partnerské vztahy. Škola se snaží být školou otevřenou rodičům, žákům, učitelům, zaměstnancům a příznivcům školy. Cílem je dosáhnout toho, aby všichni žáci i zaměstnanci školy vnímali školu jako bezpečné prostředí, kde budou rádi pobývat a kam se budou s důvěrou vracet. Vytvořit tak ze školy místo aktivního a radostného poznávání, kde jsou plně respektovány individuální zvláštnosti každého dítěte a jeho individuální tempo. Základem je partnerský vztah mezi žáky a učiteli, mezi učiteli a rodiči. Děti se učí rozumět sobě i druhým, spolupracovat, naslouchat názorům druhých, umět vyjádřit vlastní názor, umět se orientovat v množství informací, které jsou jim denně předkládány školou, médii. Snahou je dosáhnout nejen zdraví tělesného, ale i duševní pohody u dětí, ale i všech zaměstnanců školy.

Podle zájmu žáku a jejich sportovního talentu je jim věnována odpovídající péče ve sportovní třídě nebo skupině na 2. stupni. Pro ostatní žáky se zájmem o sport vytváří škola vhodné podmínky nabídkou kroužků, volitelného předmětu sportovní aktivity, soutěží. Škola nabízí různé programy a aktivity, které jsou přístupné všem dětem, rodičům a příznivcům školy. Je pouze na rozhodnutí a odpovědnosti pracovníků, žáků, příp. rodičů, jak této nabídky využijí.

Má škola koordinátora pro zavádění a podporu integrační/inkluzivní praxe?

- a) ano   b) ne

Pojetí „inkluzivního vzdělávání“ na škole je nejlépe formulaci:

- a) škola realizuje vzdělávací koncept vedoucí k integraci všech žáků a snaží se o poskytování přiměřené podpory jejich speciálním vzdělávacím potřebám;
- b) škola usiluje o začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do výuky ve třídách za podmínky, že lze srovnat jejich výkon s výkonem ostatních žáků těchto tříd;
- c) škola je uspořádána způsobem, který nabízí adekvátní vyučování všem dětem bez ohledu na jejich individuální rozdíly, na charakter jejich speciálních potřeb a na úroveň jejich školních výkonů, zato s ohledem na jejich individuální psychosociální podmínky k učení a stupeň vývoje.

6.3 Analýza a interpretace rozhovorů

Strukturované rozhovory obsahovaly tyto otázky:

1. Z čeho jste při tvorbě části ŠVP týkající se žáků se SVP vycházeli?
2. Jak byste v současné době změnili tuto část ŠVP? Uvažujete o změně? Proč?
3. Jaké další aktivity, které nejsou uvedeny v ŠVP, realizujete?
4. Jak jsou aktivity týkající se žáků se SVP v rámci školy koordinovány?
5. Znájí rodiče integrovaných dětí ŠVP?
6. Na jaké překážky v realizaci této části ŠVP jste při práci narazili? Protože jedna věc je teorie, druhá je praxe...
7. Sdílí všichni pracovníci školy přání přijímat žáky z místních komunit neohledě na jejich zázemí, výsledky a postižení? (A co žáci?)
8. Jakou kvalifikaci mají lidé pracující s dětmi se SVP?
9. Odmítli jste někdy přijmout do školy dítě se SVP? Proč? (Jste doporučováni?)
10. Jaké věci myslí týkající se žáků se SVP byste změnili, kdybyste měli tři přání?

Rozhovory s ředitelkami základních škol – Přílohy č. IV, V, VI

- Na první otázku všechny ředitelky shodně odpovídaly, že vycházeli z doporučení RVP a ze zkušeností. Ředitelka školy A, podotýká, že samozřejmě vycházeli z toho, že jsou školou malotřídní s malým počtem žáků. Dalším východiskem byl typ vzdělávacích potřeb žáků, kteří ve škole jsou. Škola A věnuje pozornost žákům s poruchami chování, škola B žákům s tělesným postižením a škola C žákům sociálně znevýhodněným.
- Všechny tři ředitelky se shodují na tom, že nepociťují potřebu tuto část ŠVP nějakým způsobem měnit. Vyhovuje jim její obecnost, a to proto, že nemá smysl v tomto dokumentu více specifikovat přístup k jednotlivým typům integrovaných žáků. Tedy pokud to není nutnost daná RVP. Upřesnění se tak děje až při tvorbě IVP.
- Mezi další aktivity, které nejsou uvedené v ŠVP, patří v případě velké školy C činnost školní psychologů, speciálně vybavená třída ve škole B a dělené hodiny českého jazyka podle čtenářských dovedností ve škole A.

- Koordinace aktivit žáků se SVP je nejméně organizovaná na malotřídní škole A. A to proto, že dle vyjádření ředitelky jsou učitelé v každodenním kontaktu, tedy mají dostatek příležitostí řešit případné problémy bezprostředně. Větší školy (školy B, C) mají zavedený systém porad a kompetencí.
- O tom, zda rodiče integrovaných žáků znají tu část ŠVP, která se jejich dětí bezprostředně týká, nejsou přesvědčeni ani na jedné z oslovených škol.
- Překážky, na které při integraci žáků narážejí, pojmenovala paní ředitelka školy B. Těmito překážkami jsou podle ní rodiče, kteří buď nemají o spolupráci zájem, nebo příliš zasahují do kompetencí pedagogů.
- Co se týče postoje ostatních pedagogů škol k integraci žáků, učitelé na větších školách (školy B a C) všichni přání přijímat tyto žáky z místní komunity nesdílí. Důvodem je více učitelů ve škole, a tedy více názorů na integraci žáků.
- Jako možný problém práce s žáky se SVP se může jevit nedostatečná kvalifikace učitelů na malotřídní škole, kde chybí speciální pedagog. Učitelé však absolvují celou řadu kurzů a vzdělání si doplňují. Ve školách s větším počtem žáků je v týmu pedagogů psychologka, výchovná poradkyně či asistenti pedagoga (školy B a C).
- Na otázku týkající se případného odmítnutí přijetí žáka se SVP byly odpovědi shodné. Všechny dotázané odpověděly, že by odmítly přijmout žáka proto, že by nebylo jeho přijetí možné technicky. Tedy v případě imobilních žáků (škola A), či přítomnost dvou asistentů v jedné třídě (škola B). Případně kumulace více problémových žáků (škola C).
- Všechny oslovené školy jsou doporučovány rodičům dětí se SVP pedagogicko-psychologickou poradnou, nebo kontaktovány poradnou přímo. Malotřídní školu A poradna doporučuje rodičům dětí s poruchami chování (podle slov paní ředitelky „takové ty, kteří nemohou být na velké škole, protože tam by se utopili úplně“). O něco větší škola B je doporučována pro svou bezbariérovost a pro zkušenosti práce s dětmi s mentálními poruchami. Škola C, škola největší, se snaží řídit spádovostí, nicméně i ta se snaží vyhovět rodičům. A zde dochází k tomu, že „naše velká péče vede k tomu, že rodiče dítě zase přendají, protože na ně valíme moc povinností“.
- Na závěrečnou otázku, jaké tři věci by změnili, kdyby měli tři přání, se všichni tři ředitelé shodli na nedostatku financí pro integrované děti. Jako další problém volající po změně, je nedostatek odborníků, ať již přítomných ve škole, či odborníků ke

konzultacím v pedagogicko-psychologické poradně. A v neposlední řadě by bylo potřeba změnit přístup některých rodičů. Méně dětí ve třídě si přála paní ředitelka školy C.

6.4 SWOT analýza

Odpovědi ředitelů škol a fakta z analýzy školních vzdělávacích programů jsme zpracovali do tří SWOT analýz a každou z nich opatřili komentářem.

Základní škola A

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Individuální přístup • Zkušenost • Dělené hodiny čtení • Stálá komunikace vyučujících • Přijetí integrovaných žáků vyučujícími • Strukturované prostředí • Jednotný přístup vyučujících 	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalifikace vyučujících • Nepřítomnost asistentů • Neznalost ŠVP rodiči • Nespolupráce rodičů
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Obecné zpracování ŠVP • Možnost individuálního přístupu ke všem dětem • Malý počet dětí ve třídě • Možnost pružně měnit rozvrh • Neustálý vzájemný kontakt vyučujících • Připravený ŠVP pro žáky s mentální retardací • Vzdělávání pedagogů 	<ul style="list-style-type: none"> • Pro integraci tělesně postižených nevyhovující budova • Větší počet dětí s poruchou chování • PPP má méně a méně času na konzultace • Malý zájem rodičů o děti • Málo financí na integrované děti • Přechod na 2. stupeň ZŠ

Tabulka 1: SWOT ZŠ A

Škola A je školou malotřídní s malým počtem žáků ve třídě. Individuální přístup k žákům je tedy možný v podstatě bez výjimky. Podle slov paní ředitelky „vlastně každý žák je u nás individuálně integrován“. Další výhodou je to, že je možné podle potřeb žáků pružně měnit rozvrh, v případě této školy například ve prospěch dělené hodiny čtení, kdy jsou žáci 3. až 5. ročníku rozděleni ne podle ročníku, ale podle úrovně svých čtenářských dovedností. Kladem je i přijetí integrovaných žáků učiteli a stálá komunikace vyučujících, tedy možnost řešit případné problémy okamžitě.

Mezi slabé stránky patří nedostatečná kvalifikace, příležitostí však je vzdělávání pedagogů, které probíhá. Z hrozeb bychom zmínili větší počet dětí s poruchou chování. Tyto děti v malém kolektivu mohou být problémem. Další možnou hrozbou může být pro integrované děti na malotřídní škole přechod na druhý stupeň školy větší.

Základní škola B

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Zkušenosti • Vybavení pro integrované děti • Výchovná poradkyně • Asistenti • Vzdělání vyučujících 	<ul style="list-style-type: none"> • Neznalost ŠVP rodiči • Nespolupráce rodičů • Nepřijetí integrovaných žáků všemi vyučujícími
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Obecné zpracování ŠVP • Pilotní škola VÚP • Nastoupení cesty inkluzivního vzdělávání • Doporučení PPP a SPC • Zavádění kroužků pro nadané žáky • Vstřícnost žáků k integrovaným • Práce s integrovanými žáky po celou školní docházku 	<ul style="list-style-type: none"> • Špatná spolupráce rodičů (nezájem x přílišná aktivita) • Málo financí na integrované děti • Nutnost odmítnout integrovat dítě

Tabulka 2: SWOT ZŠ B

Základní škola B je plně organizovaná škola s kapacitou do 200 žáků. Tato škola má zkušenosti s asistenty a s integrací žáků s nejrůznějšími potřebami. Škola podle svého ŠVP nastoupila cestu inkluze. Příležitostí je vstřícnost ostatních žáků k žákům integrovaným. Dalším kladem plně organizované školy je možnost práce s integrovanými dětmi po celou dobu jejich školní docházky. Tedy odpadají možné problémy při přechodu na druhý stupeň.

Mezi slabé stránky patří nepřijetí integrovaných dětí všemi učiteli. To podle slov ředitelky je řešeno domluvou s učitelem, zda dítě chce do své třídy integrovat („A jestli tedy třídní učitel souhlasí, tak potom už většinou spolupracuje a snaží se najít tu cestu, aby šlo všechno co nejlépe.“)

Problémem se jeví špatná spolupráce s některými rodiči, kde jejich zájem je buď nedostatečný, nebo přehnaný („jsou naopak rodiče velice aktivní, až nadměru aktivní. A ti nám pak diktují, co máme dělat a co nemáme s dítětem dělat. A vlastně zasahují do kompetence asistentky i učitelky.“). Dalším problémem může být pro tuto školu nepříjemná nutnost odmítnout integrovat žáka, protože počet integrovaných dětí je ve škole již velký a přijetí dalšího integrovaného žáka již přesahuje možnosti školy.

Základní škola C

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Pravidelné konzultace s vyučujícími • Asistenti • Školní psycholožka • Kvalifikovaní vyučující • Vlastní sportoviště • Nabídka volitelných předmětů • Nabídka kroužků • Nabídka sportovních tříd 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepřijetí integrovaných žáků všemi vyučujícími • Nespolečná spolupráce rodičů • Hodně žáků ve třídách
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Tvorba projektů na podporu dětí se SVP 	<ul style="list-style-type: none"> • Neúnosné problémy s integrovanými dětmi ze sociálně slabých rodin

<ul style="list-style-type: none"> • Zavedení konzultačních hodin pro žáky • Obecné zpracování ŠVP • Práce s integrovanými žáky po celou školní docházku 	<ul style="list-style-type: none"> • Více problémových žáků v ročníku • Málo financí na integrované děti
---	--

Tabulka 3: SWOT ZŠ C

Mezi silné stránky školy C, která je ze zkoumaných škol největší, patří především její personální obsazení a zkušenosti. Ve škole je školní psycholožka, tým asistentů, kvalifikovaní učitelé. Mezi další výhody patří široká nabídka volitelných předmětů, kroužků, vlastní sportoviště atd. Dalším kladem i v této škole je možnost práce s integrovanými dětmi po celou dobu jejich školní docházky.

Ke slabým stránkám jsme přiřadili velký počet žáků ve třídách, což ztěžuje individuální přístup k jednotlivcům. Mezi hrozby patří problémoví žáci ze spádové oblasti, kteří školu navštěvují. Ti však podle slov paní ředitelky „žákům ani učitelům nevadí, pokud s nimi nepřicházejí neúnosné problémy, které zatěžují děti, celou třídu a učitele“.

7 SHRUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Analýzy jednotlivých školních vzdělávacích programů nám potvrdily, že ve všech bez rozdílu velikosti školy jsou uvedeny tyto body:

- integrace žáků se SVP do běžné třídy;
- vypracování individuálního vzdělávacího programu;
- reedukační skupina;
- jednotný a vstřícný přístup vedení školy a vyučujících;
- možnost akcelerace v případě nadaných žáků;
- možnost rozšíření učiva v případě nadaných žáků.

V dalším obsahu se školy liší zejména podle zkušenosti s integrací žáků s různými SVP. Ve všech třech případech však ředitelé škol následně potvrdili, že jim jejich ŠVP vyhovuje a že o změně neuvažují. Jako důvod uvedli shodně to, že obecně postavená tato část ŠVP je výhodou pro další práci a předem nesvazuje ruce při přípravě individuálních vzdělávacích plánů.

Co se týče rozdílů mezi školami, v případě těchto tří platí, že čím větší škola, tím větší důraz na technickou stránku integrace, systém porad, strukturované kompetence. Malá škola klade naopak důraz na prostředí, vztahy, atmosféru. Je patrné, že rozdílů mezi školami si velmi pečlivě všímá PPP, která doporučuje k integraci žákům jednotlivé školy.

ZÁVĚR

V naší bakalářské práci jsme se věnovali otázce, jakým způsobem jednotlivé školy řeší ve svých školních vzdělávacích programech integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V první části jsme se věnovali tématu obecně. Popsali jsme problém, legislativu, pozornost jsme věnovali i stavu v zahraničí.

V části praktické jsme podrobili analýze vzdělávací programy tří škol. Předpokládali jsme, že v předem popsanych bodech se budou všechny ŠVP shodovat, což se potvrdilo. Dále jsme očekávali, že odlišnosti se budou odvíjet dle velikosti školy. Toto očekávání se zcela nepotvrdilo, protože není pravdou, že by velká škola měla tuto část ŠVP propracovanou podrobněji v tom smyslu, že by například postihovala více typů integrace. Rozdíly jsme zaznamenali spíše v konkrétních technických opatřeních. Na základě analýzy dokumentů jsme vypracovali strukturovaný záznam. Všechny zkoumané školní vzdělávací programy obsahovaly inkluzivní cíle a postupy, se kterými se ředitelky všech škol ztotožňují. Co se týče ostatních pedagogů, zde není podpora úplná. Školy však neumožňují integraci všech žáků, a to buď z důvodu technického zabezpečení či z organizačních důvodů.

Analýzu dokumentů jsme doplnili otevřeným strukturovaným rozhovorem s ředitelkami těchto škol. Podle analýzy rozhovorů jsme připravili SWOT analýzu týkající se této oblasti každé školy. Uvědomujeme si, že tento výstup není standardní. K tomuto kroku jsme přistoupili, abychom mohli přehledně znázornit problémy a výhody jednotlivých škol. Předpokládáme, že výsledky náš postup obhájily.

Jak jsme již uvedli ve shrnutí praktické části, se školní vzdělávací programy uvedených škol od sebe lišily zejména na základě zkušeností škol s integrací žáků s určitými potřebami. Velká škola měla zkušenosti s prací s žáky nadanými a s žáky se sociálním znevýhodněním. Škola z našeho pohledu prostřední se naopak díky svému vybavení nejvíce setkává s žáky tělesně a mentálně znevýhodněnými. Kdežto do školy nejmenší jsou kvůli malému počtu žáků ve třídě doporučováni žáci s poruchami chování. Toto samozřejmě neplatí výhradně, jedná se pouze o většinu z integrovaných žáků. Dle výroků ředitelek všech tří škol však možnost integrace v podstatě jakkoli znevýhodněného žáka jim umožňuje právě velmi obecně zpracovaná odpovídající část jejich ŠVP. To jim umožňuje bez problémů konkretizovat vše v individuálním vzdělávacím programu jednotlivých dětí. Zajímavé z našeho pohledu je to, že si těchto rozdílů mezi školami, máme na mysli počet žáků, zkušenosti

s typy znevýhodnění, atmosféru atd., pravděpodobně pečlivě všímá místní pedagogicko-psychologická poradna, která podle toho školy doporučuje.

Závěr naší práce nelze zobecňovat, týká se pouze zkoumaných tří škol. Nicméně podle výsledků je možné konstatovat, že další výzkum na tomto poli by mohl přinést zajímavé informace, které by bylo možné školami využít při dalších úpravách školních vzdělávacích programů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARTOŇOVÁ, M.: VÍTKOVÁ, M. *Strategie ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a specifické poruchy učení*. Brno: Paido 2007. ISBN 978-80-7315-140-9

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. et al. *Přístupy ke vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení na základní škole*. Sborník anotací v českém a anglickém jazyce z konference s mezinárodní účastí s přílohou CD s příspěvků v plném znění. Vyd. 1. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-150-8

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M., et al. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami II*. Vyd. 1. Brno : Paido, 2008. ISBN 978-80-7315-170-6

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M., et al. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami III*. Vyd. 1. Brno : Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-189-8

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Vyd. 1. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6

HÁJKOVÁ, V.: STRNADOVÁ, I. *Inkluzivní vzdělávání*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3070-7

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4

HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadaní*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-1998-6

CHRÁSKA, M.. *Metody pedagogického výzkumu*. Vyd. 1. Praha : Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4

JESENSKÝ, J. *Kontrapunktů integrace zdravotně postižených*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-030-0

MAŇÁK, J., ŠVEC, Š. *Slovník pedagogické metodologie*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-380-2

MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha : Grada Publishing, spol. s r.o., 2006. ISBN 80-247-1362-4

Národní akční plán inkluzivního vzdělávání [online]. Praha : MŠMT, 2009 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/narodni-akni-plan-inkluzivniho-vzdelavani>>.

PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přepr. a rozšíř. vyd. Brno : Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3

PRŮCHA, J.: WALTEROVÁ, E.: MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál 1995. ISBN 80-7178-029-4

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Pomůcka na pomoc učitelům. [online]. Praha : MŠMT, 2010 [cit. 2011-01-20]. Dostupné z WWW:<<http://www.rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-zv>>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2007)[online]. Praha : VÚP, 2007 [cit. 2011-01-20]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/WP-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>

Special Education across Europe in 2003 : Trends in provision in 18 European countries. Brussel : European Agency for Development in Special Needs Education, 2003. 146 s. Dostupné z WWW: <www.european-agency.org>. ISBN 87-91350-82-4.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu : postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Boskovice : Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X

ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., et al. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

ŠVEC, V.; HRBÁČKOVÁ, K. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu*. Vyd. 1. Zlín : UTB, 2007. ISBN 978-80-7318-547-3

The Salamanca Statement and Framework for action on special needs education, Salamanca, Spain. UNESCO, 1994. 50 s. Dostupné z WWW: <www.unesco.org/education/pdf/SALAMA E.PDF >

VÍTKOVÁ, M. et al. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami I*. Vyd. 1. Brno: Paido 2007. ISBN 978-80-7315-163-8

Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění Vyhlášky č. 62/2007 Sb., č. 227/2007 Sb. a č. 326/2008 Sb.

Zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), úplné znění ve Sbírce zákonů č. 317/2008

Školní vzdělávací programy oslovených škol

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

IVP	Individuální vzdělávací plán
NAPIV	Národní akční plán inkluzivního vzdělávání
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
RVP	Rámcový vzdělávací plán
RVP ZV	Rámcový vzdělávací plán pro základní vzdělávání
SPC	Speciálně-pedagogické centrum
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ŠVP	Školní vzdělávací program
VÚP	Výzkumný ústav pedagogický

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: SWOT ZŠ A.....	54
Tabulka 2: SWOT ZŠ B.....	55
Tabulka 3: SWOT ZŠ C.....	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Školní vzdělávací program – ZŠ A

Příloha PII: Školní vzdělávací program – ZŠ B

Příloha PIII: Školní vzdělávací program – ZŠ C

Příloha PIV: Rozhovor s ředitelkou – ZŠ A

Příloha PV: Rozhovor s ředitelkou – ZŠ B

Příloha PVI: Rozhovor s ředitelkou – ZŠ C

PŘÍLOHA P I: ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM – ZŠ A

Základní škola A

Zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Na naší škole integrujeme žáky se specifickými poruchami učení nebo chování. Integrovaní žáci jsou vzděláváni podle **individuálních vzdělávacích plánů**, které jsou zpracovány třídním učitelem, zástupcem pedagogicko-psychologické poradny, rodiči, příp. dalšími odborníky. Při způsobu ověřování znalostí i formy hodnocení se doporučuje hodnotit žáka širším slovním hodnocením.

Vzdělávání žáků se specifickými vývojovými poruchami učení.

Svým obsahem se vzdělávací proces u žáků se specifickými poruchami učení zásadně neodlišuje od vzdělávání ostatních žáků. Prognóza žáka se specifickými poruchami učení je vždy individuální. Při výuce je třeba podporovat schopnost koncentrace žáků, usměrňovat jejich hyperaktivitu a impulzivní jednání, které většinou poruchy učení provázejí.

Škola zajistí:

- individuální práci s žákem, respektování jeho pracovního tempa, časté opakování probraného učiva
- využívání **reedukačních postupů** podle druhu a stupně poruchy
- přehledné a strukturované prostředí, pravidelnou relaxaci a režim dne
- **jednotný přístup** všech vyučujících

Vzdělávání žáků s poruchami chování.

Abyste tito žáci co nejlépe naplnili školní vzdělávací program školy, kterou navštěvují, je nutné diferencovat výchovně vzdělávací postupy, formy a metody výchovné a vzdělávací práce. Škola zajistí:

- možnost změny v uspořádání třídy pro skupinové vyučování a výchovné činnosti

UVOLNĚNÍ - RELAX

- širší možnosti sportovního vyžití k uvolnění psychického a fyzického napětí

Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných

Stejně velkou pozornost, kterou věnujeme žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, se snažíme věnovat i žákům mimořádně nadaným. Tato skutečnost vyžaduje od učitelů podstatně náročnější přípravu na vyučování v jednotlivých vyučovacích předmětech, zvláště v těch, které reprezentují nadání dítěte. Dále otevřenost celého pedagogického sboru k novým metodám a formám výuky, ale i k problémům se sociálním přizpůsobením těchto žáků. Vzdělávání žáků mimořádně nadaných vyžaduje individuální přístup v tom smyslu, že učitelé respektují osobnostní i zdravotní zvláštnosti těchto žáků.

Jako pro všechny žáky, tak zvláště pro tyto (ale i jejich rodiče) je důležité, aby pro ně bylo prostředí školy přátelské a „neohrožující“, otevřené pro oboustrannou komunikaci. Všechny žáky vedeme k tomu, aby byli tolerantní k odlišnostem a chovali se přátelsky nejen k handicapovaným spolužákům, ale i k těm, kteří v něčem vynikají. Není výjimkou, že vyniká-li žák v jedné oblasti, v jiné může být průměrný. Na naší škole je samozřejmostí, že se snažíme volit takový styl výuky, který umožňuje každému žákovi rozvíjet se podle svých schopností a možností. Přímou ve vyučování využíváme formy vnitřní diference, kdy průměrní žáci plní úkoly v rámci základního učiva, nadprůměrní a mimořádně nadaní dle svých schopností v daném předmětu mají možnost řešit problémové úlohy **překračující rozsah základního učiva**. Zvláště respektujeme jejich vlastní pracovní tempo a jejich individuální postupy řešení úloh a situací. Samotné zabezpečení výuky mimořádně nadaných žáků bude probíhat formou **individuálních plánů** v daných předmětech, v kterých žák dosahuje nadprůměrných výsledků.

PŘÍLOHA P II: ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM – ZŠ B

Základní škola B

Zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami

Škola jde cestou inkluzivního vzdělávání – zapojuje do vzdělávacího procesu všechny žáky bez ohledu na zdravotní, sociální, kulturní či jiné znevýhodnění. Škola všechna znevýhodnění a speciální vzdělávací potřeby těchto žáků vyrovnává a odpovídá na ně konkrétními opatřeními. Žáci jsou vzděláváni formou ^{INTEGRACE DO BĚŽNÉ TŘÍDY} integrace do běžné třídy. Škola může vzhledem ke svému vybavení přijmout i tělesně postižené žáky s omezenou možností pohybu. Na základě vyjádření a doporučení odborného pracoviště, které podklady k integraci vydává, je žákům ^{IVP} vypracován IVP v souladu s RVP ZV. V něm jsou stanoveny pro jednotlivé žáky reálné vzdělávací cíle. Využíváme rovněž pomoci ^{ASISTENTŮ} asistentů pedagoga nebo osobní asistence hendikepovaným žákům. V případě žáků – cizinců škola zajistí postupný proces osvojování češtiny na komunikační úrovni. Pro žáky se SPU probíhá ^{REDUKACE} kroužek reedukace.

Vzdělávání žáků mimořádně nadaných

Pro žáky mimořádně nadané a žáky se zvýšeným zájmem o vzdělávání (obecně i pro jednotlivé oblasti výuky) vytváříme podmínky a uplatňujeme tyto přístupy:

- ^{AKCELERACE} akcelerace (mimořádně nadané dítě postupuje školními osnovami rychleji než ostatní, může přeskočit některý ročník)
- ^{ROZŠIŘOVÁNÍ} obohacování osnov (rozšíření a prohloubení učiva běžné třídy)
- ^{KROUŽKY} zavádíme školní kroužky (např. matematiky a práce na PC), příp. doporučíme kroužky, které jsou vhodné a dosažitelné mimo školu
- ^{SOUTĚŽE} nabízíme možnost uplatnění mimo školu (soutěže, prezentace)
- ^{SOC. PROBLEMY} dbáme na to, aby u těchto žáků nedocházelo k výkyvům v chování, k porušování pravidel a řádů pro ostatní spolužáky, pěstujeme u nich toleranci a ochotu pomáhat při spolupráci s dětmi méně nadanými nebo s menším zájmem o učení

- ^{IVP} tvoříme individuální vzdělávací plán

PŘÍLOHA P III: ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM – ZŠ C

Základní škola C

Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami:

- Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jsou na základě žádosti zákonných zástupců a doporučení vyučujících pravidelně vyšetřováni v Pedagogicko-psychologické poradně a jiných specializovaných pracovištích. *VYŠETŘENÍ V PPP*
- Na základě zprávy z PPP jsou děti **integrovány v běžných třídách.** *INTEGRACE DO BĚŽNÉ TŘÍDY*
- Integrovaní žáci mají vypracován **individuální vzdělávací program.** S tímto vzdělávacím programem jsou seznámeni žáci, jejich zákonní zástupci a všichni příslušní vyučující. Se zákonnými zástupci je projednána možnost slovního hodnocení. *IVP*
SKLOUČÍ HODNOCENÍ
- Žáci jsou hodnoceni individuálně, jsou zohledňováni podle typu své poruchy.
- Žáci s doporučením k integraci mají možnost pravidelně (1 hod. týdně) docházet do **nápravné skupiny pro děti s SPU.** Na škole je k dispozici vybavená DYS pracovna (pracovní sešity, pracovní listy, čítanky pro dyslektiky, bzučáky, mačkadla, pomůcky Montessori, speciální výukové programy na PC aj.). *REEDUKACE*
- Speciální pomůcky jsou dle potřeby a finančních možností dokupovány. *DODATEK POMŮCEK*
- Vyučující nápravných skupin se pravidelně scházejí a konzultují spolu využívání pomůcek pro děti s SPU, seznamují se s novými směrnici a metodickými pokyny, které se týkají žáků s SPU a navštěvují semináře v PPP. *KONZULTACE UČITELŮ*

Na základě vyjádření školského poradenského zařízení a na základě žádosti zasílané příslušnému Krajskému úřadu Středočeského kraje je v souladu se zákonem 561/2004 je ve škole zřizována funkce **asistenta pedagoga pro žáky se zdravotním postižením.** *ASISTENT* Žáci jsou integrováni do běžné třídy a ve třídě pracuje asistent pedagoga.

- individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti
- pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáků.

Asistent pedagoga pracuje pod metodickým vedením pedagoga - buď třídního učitele, nebo učitele odborných předmětů, který zodpovídá za průběh a výsledky vzdělávání.

Na základě žádosti zasílané příslušnému Krajskému úřadu Středočeského kraje je v souladu se zákonem 561/2004 ve škole zřizována funkce **asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním**. Asistent pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním je určen pro žáky z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením. Asistent pedagoga dobře zná prostředí, z něhož v převážné většině žáci pocházejí.

Hlavní cíle a činnosti asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním:

- podpora optimální sociálně-kulturní integrace žáků do školního prostředí
- pedagogická asistence učitelům při výuce
- pomoc žákům a jejich rodičům při aklimatizaci na školní prostředí
- individuální pomoc žákovi při výuce
- pomoc žákům při přípravě na vyučování
- spolupráce s učiteli při komunikaci s rodiči žáků

PROJEKT

Grantový projekt "Podaná ruka"

Prioritní osa - Počáteční vzdělávání

Oblast podpory: Rovné příležitosti dětí a žáků, vč. dětí se spec. vzděl. potřebami

Název globálního grantu: Rovné příležitosti ve vzdělávání ve Středočeském kraji

Cílová skupina: cca 12 žáků 1. a 2. tř. ze socio-znevýhodněných prostředí

Od ledna 2009 je na naší škole realizován tříletý projekt "Podaná ruka". Hlavním smyslem tohoto projektu je udržet děti ze socio-znevýhodněných prostředí v hlavním vzdělávacím proudu, omezit v co největší možné míře jejich přestup na speciální školy, vytvořit u dětí návyk pravidelné docházky do školy, přípravy na vyučování, plnění svých povinností, pomoci překonat sociální a společenské bariéry nejen u našich žáků z cílové skupiny, ale i jejich rodičů.

Klíčové aktivity projektu:

1. Práce asistentky pro děti ze socio-znevýhodněných prostředí
2. Každodenní doprava dětí z vyloučené lokality U Masokombinátu do školy
3. Postupné vytváření Sborníku dobrých praxí
4. Vyjednávání se spolupracujícími organizacemi

Pro žáky mimořádně nadané:

Nadaní jsou identifikováni profesionálně kvalifikovanými osobami jako děti s přednostmi význačnými pro schopnost vysokého výkonu. Tyto děti vyžadují ^{DIFERENCIACE POSTUPŮ} diferencované vzdělávací programy a služby nad rámec běžně poskytovaných klasickým vzdělávacím programem k tomu, aby mohly přispět k svému prospěchu i užitku společnosti.

- V podmínkách naší školy se setkáváme většinou s dětmi s psychomotorickým nadáním. ^{TYP NADANÍ}
- Pro rozvoj jejich talentu má škola velmi dobré podmínky, na modernizaci sportovního zázemí školy se průběžně pracuje.
- Od pátého ročníku je pro žáky připraven volitelný předmět sportovní aktivity, na druhém stupni jsou podle zájmu a schopností žáků otevírány sportovní třídy a skupiny. ^{DALŠÍ AKTIVITY}
^{MOTIVACE} Žáci jsou připravováni a motivováni k účasti na sportovních soutěžích. V případě delší

neúčasti žáka ve výuce z důvodu reprezentace na prestižních soutěžích a přípravy na tyto soutěže je škola připravena nabídnout žákům individuální studijní plán.

- U žáků s intelektovými schopnostmi má škola nezastupitelnou úlohu při návrhu na diagnostikování talentu, zejména u dětí z méně podnětného prostředí, kde rodiče zpravidla nemají schopnosti ani možnost talent objevit a rozvíjet. Učitelé se v rámci DVPP vzdělávají, aby mohli talentovaným dětem věnovat potřebnou pozornost. Na základě výsledků dětí ve školních činnostech, soutěžích, standardizovaných testech apod. doporučí rodičům odborné pracoviště, které má kompetenci posoudit typ a úroveň nadání. Podle doporučení odborného pracoviště je pak ve spolupráci s rodiči vypracován **individuální vzdělávací program** a s rodiči je projednána možnost slovního hodnocení.
STUDIJNÍ PLÁN
DIAGNOSTIKOVÁNÍ
PŘÍPRAVA UČITELŮ
IVP
SHOW! HODNOCENÍ
- Mimořádně nadaní jsou integrováni v běžných třídách, využívá se **akcelerace** nebo obohacení výuky. Učitelé využívají možnosti **rozšíření učiva**, netradičních učebních aktivit, kreativního a produktivního myšlení, samostatného kritického myšlení, učení, které má vyústění v praxi.
INTEGRACE DO BĚŽNÉ TŘÍDY
AKCELERACE
ROZŠÍŘENÍ UČIVA
- Žáci jsou motivováni k účasti v soutěžích. V případě zájmu jsou žákům pátého ročníku poskytovány konzultace nebo kroužek pro přípravu na přijímací zkoušky na víceletá gymnázia.
MOTIVACE
KROUŽEK
- Mimořádně nadaní žáci se účastní vědomostních soutěží.
DALŠÍ AKTIVITY
- Žákům jsou jim zadávány náročnější úkoly, přípravy referátů, podle zájmu mohou ostatním vysvětlit učivo, vymýšlet pro spolužáky didaktické hry, testy apod..
DALŠÍ AKTIVITY
- Pokud je to vhodné, žáci pracují jako vedoucí skupin při skupinových pracích a projektech.
DALŠÍ AKTIVITY

- Každoročně se někteří žáci pátých tříd hlásí na osmiletá gymnázia. Podle možností a zájmu žáků je jim věnována mimořádná péče v kroužku přípravy na přijímací zkoušky. ^{JALOV AKTIVITY}
- Pokud žáci na 2. stupni projevují zájem o určitý obor, je jim věnována individuální péče během vyučování i mimo něj formou konzultací, kroužků aj. ^{JALOV AKTIVITY}
- U žáků na 1. stupni probíhá průběžně monitorování zájmu o sport a na jeho základě jsou na druhém stupni vytvářeny sportovní třídy nebo sportovní skupiny. ^{SPORT. TŘEDY}

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR S ŘEDITELKOU – ZŠ A

Základní škola A

Z čeho jste při tvorbě části ŠVP týkající se žáků se SVP vycházeli?

Tak jednak jsme vycházeli z toho, že jsme škola malotřídní s malým počtem žáků ve třídě, takže individuální přístup, který je vyžadován, zde není problém. Ještě chci ale podotknout, že zde máme děti se specifickými poruchami učení, ani ne s poruchami chování. Proto ten individuální přístup, který je vyžadován, jim zde můžeme plně nabídnout. Takže zase takovou práci s tvorbou této části jsme neměli, protože vlastně každý žák u nás individuálně integrován (*smích*) tedy se s ním individuálně zachází.

Takže vám tedy stačilo vycházet z doporučení a z návodu RVP?

Ano, vycházeli jsme z RVP a protože máme letitou zkušenost s dětmi se SPU, nebyl problém tuhle část zpracovat.

A v současné době byste tuhle část ŠVP změnili, nebo jste spokojeni a vyhovuje vám?

Určitě ne, neměnili bychom ji. Já si myslím, že plně odpovídá tomu, co děláme a co chceme do budoucna dělat. Tedy bychom v ní nic neměnili.

A jaké další aktivity, které nejsou zapsané v ŠVP, realizujete?

Tak určitě je to reedukační činnost s dětmi, kdy máme v současné době šest žáků integrovaných, s individuálním vzdělávacím programem. A ti žáci každý týden mají reedukační hodinu ráno, před školou. A výhodou je, že nejvyšší počet žáků v jedné skupině jsou dva žáci. Spíše jeden než dva. A pak jsme od letošního roku začali dělit hodiny češtiny.

Kdy se skupiny dělí podle toho, jak jsou na tom s čtením, jak jsou na tom tedy i s integrací. Jedna skupina jsou ti horší čtenáři, druhá skupina jsou ti lepší čtenáři. Každá skupina pracuje podle toho, aby se co nejlépe vyvíjely jejich čtenářské dovednosti, čtenářská gramotnost. A to nám bylo umožněno díky tomu, že jsme se zapojili do výzvy EU Peníze do škol.

Takže tohle je hodina, která je navíc?

Není to hodina navíc, je to hodina z češtiny, ale je půlená. V rámci rozvrhu by ta čeština byla stejně, ale každá třída by byla ve své kmenové třídě. Ale tímhle jsme rozdělili skupinu podle čtenářských dovedností, což je možné právě jen na malotřídce. ^{VÝHODA MALOTŘÍDKY}

Jak jsou aktivity, které se týkají žáků se ŠVP, v rámci školy koordinovány?

^{ASISTENT}
My tu asistenty nemáme, takže technická koordinace tu není potřeba. Především jsou určeny ty reedukační skupiny ráno. A vzhledem k tomu, že jsme tady tři pedagogové, se pořád ^{KOMUNIKACE} potkáváme, neustále spolu komunikujeme. Nemusíme si tedy určovat přímo nějakou hodinu, kdy bychom se sešli a řekli si, teď budeme dělat. Každý měsíc si doplňujeme do individuálů to, co dítě dokázalo, kde je potřeba přitlačit, jak pracuje vůbec. I si sdělíme, co rodiče, jestli děti plní úkoly, chodí na kroužek. To se všechno zaznamenává do individuálních plánů. Jsou to děti napříč ročníky, takže víme o každém v podstatě všechno a všichni. A když přijde doporučení z poradny, ^{KOMUNIKACE} tak to se dává na vědomí všem, kteří s dítětem pracují. Každý pedagog si to přečte, než to založí do spisu. A nejen pedagogové, ale i samozřejmě paní vychovatelka.

A rodiče integrovaných dětí znají ŠVP?

^{RODIČE A ŠVP}
Tak já si myslím, že snad ví, že školní vzdělávací program existuje. Protože je všude vyvěšen, myslím na internetových stránkách, pak dole u vchodu. Ale jestli ví, že je tam zrovna tahle část, nebo jestli znají obsah ŠVP, už netuším.

Takže jste se zatím nesetkala ve své praxi s tím, že by přišel rodič a řekl, vy ve vašem švp píšete tohle a tohle a já s tím nesouhlasím?

Ne, nikdy.

Na jaké překážky v realizaci této části ŠVP jste při práci narazili? (jedna věc je teorie, druhá je praxe...)

PŘEKÁŽKY
Na žádné, protože se tady s těmito dětmi pracuje jako s každým jiným žákem. Akorát se jde **ORGANIZACE**
více do hloubky, více se na ně musí při hodině koukat, sedí v prvních lavicích. Pořád s nimi
musíte udržovat kontakt. Ale překážky jako takové fakt žádné.

Sdílí všichni pracovníci školy přání přijímat žáky z místních komunit neohledně na jejich zázemí, výsledky a postižení?

TYP POSTIŽENÍ
Tak my vlastně tady žáky s postižením nemáme. Máme tu teď jen děti s poruchami učení.
V minulosti jsme je ale měli. Měli jsme tu například chlapce, který měl kombinované vady. **TYP POSTIŽENÍ**
Ale zatím, i když se třeba mění pedagogický sbor, tak jsem nenarazila na to, že by nechtěl **PŘÍSTUP UČITELŮ**
někdo někoho přijmout, nebo že by nesouhlasil s přijetím.

Tedy jste nikoho nikdy neodmítli?

ODMÍTNUTÍ
Neodmítli. Ale spíš bychom odmítli dítě s tělesným postižením, které by bylo třeba imobilní **PŘEKÁŽKY**
na vozíku, protože na to není naše škola vybavená. Je tady schodiště do prvního patra, takže i
nějaká plošina by byla asi problém. Takto postižené dítě jsme tu tedy neměli. Jen vlastně **TYP POSTIŽENÍ**
tehdy Péťu, ale on se obsloužil sám, jen jel podle zvláštní školy. Jsou to tři roky. Sem tam se
tu dítě s plánem zvláštní školy objevilo. Takže jsme na to připravený, protože my máme i **SVP**
připravený školní vzdělávací program pro děti s mentální retardací, takže jsme připravení na
přijímání těchto žáků.

Jakou kvalifikaci mají lidé pracující s dětmi se SVP?

KVALIFIKACE
Tak je tady jeden kvalifikovaný pracovník, a to jsem já. Pak tady máme paní učitelku, která **KVALIFIKACE**
studuje. Ale určitě se vzdělává dál i formou DVPP. PPP poskytuje u nás docela dobré školení,
různé grafomotorické kurzy. Ideální by byl kurz paní doktorky Zelinkové, ale zatím jsme na
něj finančně nedosáhli. A i proto, že jsme tu tři, je problém absolvovat dlouhodobější školení. **KVALIFIKACE**
A pan učitel začne snad studovat. Ale zatím se snaží samostudiem se vzdělávat.

Já se ještě vrátím ke své předchozí otázce, zda je vaše škola doporučována nějakou institucí rodičům, kteří hledají školu vhodnou k integraci dětí se SPU?

Tak ano, já jsem říkala, že jsme se nikdy přijetí dítěte k integraci nikdy nebránili, ale teď už se ^{BRÁNIT SE} začínáme trošku bránit. Protože si nás poradna vyhlédla jako takovou tu školu pro ty ^{DOPORUČENÍ} nevychovatelné, spíše než nevzdělavatelné tak nevychovatelné. A takové ty, kteří nemohou být na velké škole, protože tam už by se utopili úplně. A my jsme tedy přijali teď dva žáky a už se tomu začínám bránit. Protože takový ^{PRÉKAZKY} žák dokáže rozložit ten náš malý kolektiv dětí úplně totálně. Protože to nejsou děti z této vesnice, jsou to kladenské děti, které musejí dojíždět. A už bych se rozhodovala, kdyby poradna nám zase zavolala, jestli takové dítě ^{BRÁNIT SE} přijmout nebo nepřijmout. Anebo bych rozhodla až po delší konzultaci s dítětem a s rodičem.

Jaké věci byste změnili, kdybyste měli tři přání?

^{RODIČE A ČAS}
Tak asi co se týká těch dětí, tak aby na ně měli jejich rodiče víc času a trochu víc s nimi dělali. Zvláště když to tyhle s poruchami učení dětí tolik potřebují. Protože rodiče mají málo času na ty děti. Jsou tam samozřejmě výjimky, nedá se to brát všeobecně a neplatí to je těchto dětí, které jsou integrované, ale celkově.

^{PPP}
Dál určitě, aby poradna měla víc pracovníků na to, aby všechno stíhali a mohli dělat ještě víc takových těch dobrých kurzů, které mají. Protože jsou asi hodně zaneprázdněni, paní doktorky a paní psychologky. Každý rok k nám jezdila na konzultaci paní doktorka, ale letos tu vůbec nebyla. Takže poradna toho má asi fakt nadbytek.

^{FINANČE}
No a pak ať nechci mluvit o penězích, tak víc peněz na tyhle integrované dětičky, aby každý ^{VYBAVENÍ} měl svoje pomůcky. Abych nemusela pokaždé všechny materiály rozkopírovávat. A různé jiné věci, pomůcky na motoriku a tak.

Tak já vám děkuji za rozhovor.

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR S ŘEDITELKOU – ŽŠ B

Základní škola B

Z čeho jste při tvorbě části ŠVP týkající se žáků se SVP vycházeli?

Vycházeli jsme samozřejmě z RVP, kde v kapitole, která nás vede k tomu, jak zpracovat část ŠVP, jsou uvedeny body. A pak taky ze zkušenosti naší práce s dětmi se speciálními potřebami, které jsme už dříve na naší škole měli.

A v době, kdy jste zpracovávali tuhle část ŠVP, se už ve vaší škole vystříдалo nějaké větší množství dětí se SVP, že jste mohli ze svých zkušeností vyjít, nebo jste své kroky konzultovali ještě například se školami, které měly větší zkušenosti. Případně byly větší, protože vy jste v té době byli ještě malá škola?

Tak samozřejmě, že jsme zkušenosti měli, několik žáků prošlo. Měli jsme žáky jak s poruchou učení, tak integrované žáky třeba s tělesným postižením a hodně jsme to konzultovali s Výzkumným ústavem pedagogickým, protože jsme ŠVP zpracovávali jako pilotní škola mezi sedmi malotřídkami, právě ve spolupráci s VÚP.

A v současné době byste změnili tuto část ŠVP, nebo jste se zpracováním spokojeni? Protože vy jste se rozrostli, jste mnohem větší škola, než v době, kdy jste švp psali. Myslíte si, že tato část ještě odpovídá potřebám, které v současnosti máte?

Rozrostli jsme se. Škola je možná trojnásobná, než v době, kdy se školní vzdělávací program tvořil, ale stejně si myslím, že tahle kapitola je obecně tak zpracovaná, že vlastně nepotřebuje teď žádné rozšíření. Co potřebuje rozšiřování, jsou potom konkrétní individuální plány dětí.

K těm se ještě dostaneme. Jestli tomu tedy dobře rozumím, tak Vy máte ten pocit, že máte tuto část zpracovanou tak, že ji v podstatě dokážete aplikovat na nejruznější typy žáků se SVP.

Ano, přesně tak. Myslím to tak, že nám zatím vyhovuje v té obecnosti. A můžeme ji použít na jakoukoli další práci. Ať je to dítě s poruchou učení nebo dítě tělesně postižené, autista a tak dál.

Jaké další aktivity realizujete? Které nejsou uvedeny v ŠVP. Fungují ve škole například nějaké kroužky, nebo speciálně vybavené třídy?

^{vybavení}
Máme jednu speciálně vybavenou třídu pro děti se SVP. K dispozici jim jsou nejrůznější pomůcky a tak dále. Třídu teď dovybavujeme počítačovými programy určenými pro tyto děti.

Jak jsou aktivity týkající se žáků se SVP v rámci školy koordinovány?

^{KOMUNIKACE}
Koordinaci po technické stránce má na starosti výchovná poradkyně, přes kterou jdou všechna vyšetření a individuální vzdělávací plány. Ona vlastně zajišťuje, aby učitelé měli k dispozici odpovídající individuální plán, ^{KOMUNIKACE} zajišťuje komunikaci s rodiči, podpisy rodičů a potom i komunikaci s odbornými pracovišti, protože jich máme několik, tím, že těch dětí je tu hodně a jsou různé. A potom, tím, že ^{ASISTENTI} pracujeme s asistentkami, máme ve škole 5 asistentek, tak potom je ta druhá věc, že se schází asistentky a domlouvají se, koordinují svou práci.

Takže to je koordinace té technické stránky kde kdo kdy bude a s kterým dítětem bude pracovat. A teď jakým způsobem koordinujete výchovně vzdělávací obsah s učiteli různých předmětů?

^{KOMUNIKACE}
Tohle je součástí porad, nejčastěji to bývají čtvrtletní porady, kde se hodnotí práce dětí. Ke každému čtvrtletí píšou třídní učitelé zprávu o tom, jak s dětmi IVP naplňují. A když je potřeba, tak se dostane program IVP nebo nějaký problém s dítětem i mimo ty pravidelné čtvrtletní porady. A to v rámci pravidelných týdenních porad v případě, že to vyžaduje ^{KOMUNIKACE} situace, a když všechno běží v pořádku, tak jak jsem už řekla při pravidelných poradách čtvrtletních.

A je nějaká porada, které by se účastnili i rodiče? Nebo s rodiči vzdělávání jejich dítěte řešíte v průběhu?

^{KOMUNIKACE}
S každým rodičem každého dítěte se IVP řeší zvlášť. Většinou při tvorbě toho plánu na začátku školního roku. Případně když je potřeba v něm něco změnit, což se nám taky stane, že přijde rodič, že například integrované dítě dál nebude navštěvovat tělesnou výchovu, protože ^{KOMUNIKACE} má k tomu své důvody. A asistentky svolávají rodiče dětí, u kterých vykonávají asistentkou

práci, na začátku školního roku. Letos jsme to poprvé zkusili, že se rodiče integrovaných dětí sešli společně a že si společně povídali o tom, jaká je jejich práce a co rodiče můžou chtít, čím můžou přispět, co a tak dál. Takže rodiče si společně vyjasnili pravidla, domluvili si kontakt s asistentkami.

Znají rodiče integrovaných dětí ŠVP?

Mají možnost se s ním seznámit, ale nekontrolovali jsme to – například proti podpisu.

Na jaké překážky v realizaci této části ŠVP jste při práci narazili? (jedna věc je teorie, druhá je praxe...)

Já si myslím, že největší problém při naplňování téhle části ŠVP je právě spolupráce s rodiči.

V jakém smyslu?

No protože rodiče jsou dvojí. Buď nemají zájem a neplní ani to dohodnuté ani to podepsané, co jim například při vyšetření doporučí poradna. Jak mají pracovat, jak mají sami pomáhat. A

to pak sami nedělají. To je jedna stránka. A druhá stránka je, že jsou naopak rodiče velice aktivní, až nadměrně aktivní. A ti nám pak diktují, co máme dělat a co nemáme s dítětem dělat.

A vlastně zasahují do kompetence asistentky i učitelky. A ta střední cesta taky je ale, ale bohužel převažují momentálně oba extrémy. A ti rodiče, co spolupracují, těch je málo.

Sdílí všichni pracovníci školy přání přijímat žáky z místních komunit nehlédě na jejich zázemí, výsledky a postižení? (a co žáci?)

Myslím si, že ne. Protože každá integrace má vedle toho kladného i to záporné. A může mít i negativní vliv, protože integrované dítě je svým způsobem rušivé pro tu třídu. Nebo je s ním víc práce a to, jak je učitel finančně ohodnocen za to, že integruje dítě, je tak minimální, že si to pedagogové v podstatě ani neuvědomují. Jsou i třeba problémy s pomůckami pro tyto děti.

Takže nejsou všichni nakloněni, ale jestliže třídní učitel spolupracuje – je to o tom, že se domlouváme i s učitelem, jestli budeme do jeho třídy integrovat dítě. A jestli tedy třídní učitel

PPĚSTUP UČITELŮ
souhlasí, tak potom už většinou spolupracuje a potom se většinou už snaží najít tu cestu, aby všechno šlo co nejlépe.

Jakou kvalifikaci mají lidé pracující s dětmi se SVP?

KVALIFIKACE
Tak třeba výchovná poradkyně má vystudovanou speciální pedagogiku, asistentky mají kurz KVALIFIKACE asistentek pedagoga. A učitele jsou většinou s magisterským titulem.

Odmítli jste někdy přijmout do školy dítě se SVP? Proč? (Jste doporučováni?)

ODMÍTNOUTI
Odmítli, i když to pro nás nebývá lehká záležitost, protože si uvědomujeme, že když už jsme doporučení rodičům jako škola, která bere tyto děti, tak potom se stavět do pozice, že my vaše dítě nechceme, je těžké. Ale odmítali jsme třeba z důvodu, že už v té třídě, kam se hlásilo, bylo jiné PŘEKÁŽKY integrované dítě s asistentem. A dva asistenti v jedné třídě, to nejde, to se snad ani technicky nedá zvládnout. Tak tehdy jsme museli odmítnout. A taky vím, že jsme odmítali, když bychom tomu dítěti nemohli dát tolik, co by potřebovalo. Když bylo vhodnější, aby šlo třeba do speciální školy, nebo do nějakého speciálního zařízení. Že už naše škola by mu nemohla dát to, co by toto dítě potřebovalo.

Vy jste říkala, že jste doporučováni. Kým?

DOPORUČENÍ
Doporučuje většinou pedagogicko-psychologická poradna, a nebo speciálně-pedagogické centrum, to jsou ta naše odborná pracoviště, která nám naše děti posílají. Protože jsme škola malá, málo dětí ve třídě a dobře spolupracující právě s těmihle odbornými pracovišti a pracovníci těchto zařízení, co k nám jezdí na kontroly, vědí, jak tady pracujeme. Tak potom doporučují rodičům, kteří hledají školu.

Jaké věci byste změnili, kdybyste měli tři přání? Mám na mysli týkající se žáků se SVP – ne např. „celosvětový mír“.

FINANCE
Tak zlatá rybko, já bych si představovala, aby šlo víc peněz na tyhle děti, aby se finančně lépe ohodnotila práce s těmito dětmi. Protože si myslím, že velká škola jim dá hodně, ale malá

škola jim může dát skutečně maximum, tady tím myslím, až po jejich maximum. Tak to je finanční stránka.

PŘÍSTUP RODIČŮ

Co bych ještě změnila, možná lepší spolupráci s rodiči, jak jsem o tom už mluvila. Aby těch, co nám dají volné ruce a jsou rádi a přispívají kladně, aby těch bylo co nejvíc.

PŘÍSTUP UČITELŮ

A co ještě bychom mohli změnit, tak to, aby všichni pracovníci školy považovali tohle za prospěšné, aby těch, co se staví proti integraci, bylo co nejméně. Nebo vůbec žádní.

Vy jste říkala, že se proti staví spíše učitelé. A co děti? Myslíte si, že tam ten problém takový není?

PŘÍSTUP OST. ŽÁKŮ

Aspoň já ho nevidím, protože my jsme na integrované děti ve škole zvyklí. Takže děti to od první třídy berou jako úplně normální. Když třeba do sedmé třídy letos přišel žák s lehkým mentálním postižením, tak sedmáci ho přijali jako sobě rovného. Bez problémů. Já si myslím, že tady u těch dětí to problém není. Problém je spíše na straně dospělých, možná na straně rodičů těch v uvozovkách normálních dětí. Tam možná někdy by byl taky problém, ale děti jako také s tím problém nemají. Aspoň jsme to nezaznamenali. No a když třeba teď jsme přijímali teď dítě autistu a třída nebyla na autistu zvyklá, tak jsme jim zařídili v září takové školení od Aply. Školení v uvozovkách. Přijela pracovnice Aply, která dětem vysvětlila, co to je autismus, jak se k autistovi chovat, co od něho můžou a nemůžou čekat. A děti to pochopily a chovají se k němu tak, že mnohdy se až postaví za něho v takových chvílích, kdy by nemusely. Že třeba mu tolerují všechno možné a někdy se třeba nechová hezky a děti ho berou – ty jsi autista a my k tobě teď už blíž nepůjdem, necháme tě, ať nám tu nadáváš, my víme, že to tak v tu chvíli nemyslíš. Někdy i přijde učitel a řekne, já jim povím, že se trochu bránit můžou, ne? Ale teď jde o to, aby děti tu mez udržely. A to je už jiný problém a další přání už nemám.

PŘÍSTUP OST. ŽÁKŮ

Děkuji za rozhovor a přeji Vám, abyste svou zlatou rybku chytila.

PŘÍLOHA P VI: ROZHOVOR S ŘEDITELKOU – ZŠ C

Základní škola C

Z čeho jste při tvorbě části ŠVP týkající se žáků se SVP vycházeli?

^{ZKUŠENOST}
Vycházeli jsme ze zkušeností, ze seminářů, které jsme absolvovali v průběhu let před tvorbou ŠVP.

Jak byste v současné době změnili tuto část ŠVP? Uvažujete o změně?

^{ZMĚNA NE} O změně v současné době neuvažujeme, protože ^{OBEJDNÉ = DOBRÉ!} jednoduchost informací v ŠVP nás nesevazuje. Myslím, že hlavně také kvůli ČŠI.

Jaké další aktivity realizujete? Myslím tím kromě toho, co jsem se dočetla v ŠVP.

^{ASISTENTI}
Mezi další aktivity patří asistenti pedagoga a jejich práce se rok od roku zlepšuje.
^{ŠK. PSYCHOLOG} Dále pak není v ŠVP uvedena činnost školní psycholožky. A samozřejmě konzultační hodiny ^{DALŠÍ AKTIVITY}
pro žáky. Myslím ale, že jsou to běžné věci, které se týkají žáků se SVP.

Jak jsou aktivity týkající se žáků se SVP v rámci školy koordinovány?

^{ASISTENTI}
Na 1. stupni mohou žáci pracovat s asistentkou pedagoga, nebo i samotně pod individuálním ^{REEDUKACE} vedením jak ve třídě, tak mimo ni. Pak jsou tu kroužky SPU na 1. stupni a individuální ^{DALŠÍ AKTIVITY} konzultace na 2. stupni.

Znají rodiče integrovaných dětí ŠVP?

^{RODIČE + ŠVP}
Nevím, jestli znají ŠVP, ale podepisují individuální vzdělávací plán a musí být tedy seznámeni s případnou redukcí učiva a dalšími zohledněními.

Na jaké překážky v realizaci této části ŠVP jste při práci narazili? (jedna věc je teorie, druhá je praxe...)

^{PŘEKÁŽKY}
Nedokážu říct, myslím, že jsme to nijak moc neřešili, jen jsme vycházeli z toho, co děláme, co ^{KOMUNIKACE} nám vyhovuje, co vyhovuje dětem, dále pak jsme vycházeli ze seminářů, které kolegové ^{KOMUNIKACE} navštěvovali a přenášeli nové poznatky mezi své kolegy.

Sdílí všichni pracovníci školy přání přijímat žáky z místních komunit nehledě na jejich zázemí, výsledky a postižení? (a co žáci?)

PŘÍSTUP UČITELŮ
Nesdílí. Myslím, že žákům ani učitelům nevadí, pokud s nimi nepřicházejí neúnosné problémy, které zatěžují děti, celou třídu a učitele. *PŘEKÁŽKY*

Jakou kvalifikaci mají lidé pracující s dětmi se SVP?

KVALIFIKACE
Na 1. stupni jsou kvalifikovaní učitelé pro 1. stupeň, jedna paní učitelka studuje.

Na 2. stupni nejsou všichni kvalifikovaní pedagogové. Ti, co mají praxi - mají nějaké zkušenosti. Kvalifikovaný je pedagog podle zákona, ne podle toho, jestli učí děti se SVP. *KVALIFIKACE*

Odmítli jste někdy přijmout do školy dítě se SVP, a pokud ano, proč?

ODMÍTNUTÍ
Odmítli, pokud jsme věděli, že nedokážeme v ročníku zabezpečit péči z důvodů kumulování více problémových žáků. *PŘEKÁŽKY*

Jste doporučováni nějakou institucí rodičům dětí se SVP?

DOPORUČENÍ
Doporučováni jsme i PPP Kladno, ale snažíme se řídit spádovostí, případně vyhovíme, pokud se nám rodiče zdají dostatečně rozumní a pečující. Tedy, pokud si myslíme, že víme, že to společně zvládneme. Ale stává se, že naše velká péče vede k tomu, že rodiče dítě zase přendají, protože na ně valíme moc povinností. *PŘÍSTUP RODIČŮ*

Jaké věci byste změnili, kdybyste měli tři přání? Mám na mysli týkající se žáků se SVP – ne např. „celosvětový mír“.

KVALIFIKACE
Ke změně potřebujeme speciální pedagogy, etopedy, školní psychology, asistenty pedagoga, *PODET ŽÁKŮ*
méně dětí ve třídě, lepší ohodnocení pedagogů a více financí na vybavení školního prostředí. *FINANČE*